

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

ד א (מ"ט טע) וט"ט
י"ד טמן רב טעף כ"ב
ה ב מ"ח פ"ד מ"ח נדרים
הכא א טעם ל"ח רב
ט"ט טעם טעף י"ג
א ב מ"ח פ"ד מ"ח טעם
הכא א טעם מ"ח
נדרים הטעם טעם ל"ח
טעף א וט"ט טעם י"ד פ"ד רב
טעף א וט"ט טעם י"ד פ"ד רב

(א) וט"ט טעם (ב) (ג) מ"ח
(ד) וט"ט טעם (ה) מ"ח
(ו) וט"ט טעם (ז) מ"ח
(ח) וט"ט טעם (ט) מ"ח
(י) וט"ט טעם (יא) מ"ח
(יב) וט"ט טעם (יג) מ"ח
(יד) וט"ט טעם (טו) מ"ח
(טז) וט"ט טעם (יז) מ"ח
(יח) וט"ט טעם (יט) מ"ח
(יט) וט"ט טעם (כ) מ"ח
(כא) וט"ט טעם (כב) מ"ח
(כב) וט"ט טעם (כג) מ"ח
(כג) וט"ט טעם (כד) מ"ח
(כד) וט"ט טעם (כה) מ"ח
(כה) וט"ט טעם (כו) מ"ח
(כו) וט"ט טעם (כז) מ"ח
(כז) וט"ט טעם (כח) מ"ח
(כח) וט"ט טעם (כט) מ"ח
(כט) וט"ט טעם (לא) מ"ח
(לא) וט"ט טעם (לב) מ"ח
(לב) וט"ט טעם (לג) מ"ח
(לג) וט"ט טעם (לד) מ"ח
(לד) וט"ט טעם (לה) מ"ח
(לה) וט"ט טעם (לו) מ"ח
(לו) וט"ט טעם (לז) מ"ח
(לז) וט"ט טעם (לח) מ"ח
(לח) וט"ט טעם (לח) מ"ח
(לח) וט"ט טעם (לח) מ"ח

תוספות

א"א כעין ארבעה
נדרים. שפוטחין ואומרים
(לא) ו[ה] ארבעה דברים
מי נדרת ויאל אמר לא
נחמין לנדר אלא כעין ד'
נדרים של נחמין כוונת
לשפוטחין: קסבר אין
פוטחין לנדר בהרה"ה
לומר לו מתחמט אלה
שפוטחין רואה שלא יהיה
עליך נדר מתחמט: דהוא
פתח לא משו ליה כדש"ס
נדר טעם: אלא אמר לו
אדעמה דהכי נדרת והוא
אמר ליה דמשו ק' לא
היינו נדר נחמין ליה כד
טעם משקל: ורב
יוסף פ"ג נדר מתני
דקמ"א: אלו לבי אמי
כדאמר דנכחש ד'
נדרים אין לריבין שאלה
דכל שפוטחין חק אחר
משקל וט"ט: וכן פסק
ה"ר אלעזר ממ"ח פ"ק
רבי יעקב: אמר ר' יהי
ד' ע"ך: פ"ג ל"ח נדרים
ע"ך נשעת נדרים ט'
ע"ך עדין ואין אלה
מתחמט משקל אלא
מכאן ולהלאה: אמר ר'
א"א אלא מתחמט אלו על
שנדרתי כל עיקר: והוקף
כשמתחמט משקל
כדפריש"ם אבל אם אלו
מתחמט משקל אלא
מכאן ולהלאה ל"ח אין
פוטחין מתחמט ט"ט:
ושרייה: דקסבר פוטחין
מתחמט:

ליקוטי רש"י

אין פוטחין בהרה"ה,
אין פ"ק לפחות ורב
מתחמט אלא מתחמט עוקרי
א"פ שאינו מואל לו על
טעם עוקרי (פירושו טו'
ש"ס כהר"ה פוטחין).

הנהגות וצינונים

(א) אב"ה הכא (כח"י,
הג"ח): [ג] י"א ורב
הונא כר פוטחין
בהרה"ה דאית
(ראשונים, כ"ה, הג"ח):
[ג] ככתיב: ונדר קסבר
פוטחין בהרה"ה [א]
אין פוטחין [ו] כדאית
בראשונים: [ז] וי"א
(א"ט) (גליון): גרסא וי"
לכאורה איהו מוכנה,
וגרסת מהרש"א כלפינו:
(ה) א"א ספי"א רב"א
דדילמא כצ"ל (הג"ח):
היה פוטח כעצמו:

לומר חד טפי מן סלע וחד נזיר מן שקל וזוין הוא ולא
דוקא: כזו דמי גבי צונן צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה,
הלכך מתפי האי דלי מודה ליה נשפת טון שלא יאכלנו הרבה
ומש"ה אמר טפח טון ולא דוקא אבל הכא לדיכא לנימיר הכי
למלא דוקא קאמר ולא לזרז: ולא
איפשט צעין וקטטין לחומר:

נבא תני התירו: למשמע טון
נותרין בלא שאלה: אין חכם מתיר
א"א כעין ארבעה נדרים ה"ל.
כלומר שאין לו להמיר צטרטה אלא
צפתה שהגדר כשהוא יתר צפתה
מוכיח מתוכו שהוא נדר טעם והוא
כעין ארבעה נדרים אבל צפתה
לא, והיינו טעמא דעדיף פתח מתחמט
לפי שכל נדר שהוא יתר צפתה הרי
הנדר אומר שאפילו צפתה כשהנדר
אילו היה נותן אל לבו אמת פתח לא
היה נודר ונמלא נדרו צטרטה אבל
נדר שהוא יתר צפתה אינו מואל
עם עצמו שום ענין שאלו היה נותן
אל לבו צפתה שלא היה נודר אלא
שהוא אומר עכשיו מתוך הנכס לו
מפני מהירות נדרתי ועכשיו אני
מתחמט על שנדרתי מעולם: אמר ר' יהי
פ"ך ע"ך. כלומר היה לך מיושב
עליך צענה שנדרת וגם עכשיו
איך תהא צנדרך עד היום אלא
שמיים זה ואליך אלה רואה לעקרו
ואי הו"י כי האי גוונא לא חמטת
מיקרית דחמטת מעיקרא צעין או
לא היה לך מיושב עליך שממך
הכעס נדרת ועכשיו אתה מואל על
הראשונה א"כ לך שיהי לך צענה
שנדרת הוא עליך עדיין שרואה אלה
צנדרך עד עכשיו אלא שמיים זה
ואליך אלה מתחמט צו: אמר ר' יהי
כנדרתי במחלה ולפיכך אני מתחמט
כשנדרתי מעולם ומש"ה שרייה ומיחו

דוקא צטרטה דמעיקרא כי האי גוונא אבל צטרטה דהשחא לא
ואפילו למאן דלאמר פוטחין צטרטה דלי לא תימא הכי מאי ליטנא
דפוטחין דמשמע כ"ד פוטחין לו ורב הונא ל"ל למשאל מידי
מההוא דלחש לקמיה דודאי כיון שיהי שאלל היתר למשאל מידי
על נדרו מיהא מכאן ואליך ולי"ל למשאל מיניה לך ע"ך אלא
ודאי משום דלא סגי צטרטה דהשחא אלא צטרטה דמעיקרא הוא

שאל מיניה וכדפריש"ם: אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך קסבר אין פוטחין בהרה"ה והכל
עולה לטעם אחד לפי שענין זה דאילו היו י' בני אדם גרע מפתח ועדיף מתחמט גרע מפתח משום דלא היו עכשיו י' בני אדם
שיפייסוהו דנימא פתח מעליא הוא שאילו היה יודע כן לא היה נודר. ועדיף מתחמט משום דצטרטה גרידא אינו מואל שום ענין
צעמנו שמתחמט לא היה נודר צאומה שעה וזה היה י' צעמנו שאילו היו מפייסין אותו צאומה שעה לא היה נודר ונמלא מתצנר
יותר שמתוך המהירות נדר. ומש"ה מאן דגרס אין פוטחין צטרטה ה"ק דצטרטה גרידמא אין פוטחין אלא צטרטה שהיא מתצנרת
יפה כזו ומאן דגרס פוטחין צטרטה הכי קאמר ללא צע"י פתח אלא חרטה צרורה: כדו הדות. כלומר אלה מתחמט
חרטה דמעיקרא מלשון תהא על הראשונה: אמר ר' יהי ואל. בתמיה: קסבר פוטחין צטרטה. וכו"ף והא רב
אלי הוא דלאמר לעיל אין פוטחין אלא לנימיר רבי אסי לחוד ורב אסי לחוד: בעית לדוד. רואה אלה עד עכשיו צנדרך
אלה שמכאן ואליך אלה מתחמט ואם כן אין לך הימיר: אמר ר' יהי ואי לא מרגוין י' וכו'. כלומר אם לא הרגונו מתחלה כלום
היינו נודר לא צולאי אלא על די כעס נדרתי ולפיכך אני מתחמט עכשיו על שנדרתי מעולם: אמר ר' יהי תהא בדביעת. כלומר
שהיא הנדר מותר כרנון: כנחות: * מו"קין דעו"בא. שרואה צנך להיות נעוצת שלא תהנה מאמנה מפני אותן דברים:
גרסינן בירושלמי. רבי מואל נדר סליק לגבי רבי סימאי אמר ליה אילו הוא ידעת דכתיבתא מרחקין מיך דלת נדרך נודר הית א"ל לא ושרייה:

מי דמי גבי צונן צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה. והוה שהיה
מסרז כצדו שאכלו לאלו קימעל וישמה טיפת טון ודאי לאכילה
ושהיה מצוה קאמר כי כן דרנך של צדיקים לומר מעט ולעשות
הרבה וכי אמר ליה האי קונס טיפת טון שאני טועם הכי נחמוין

לומר אלה טיפה שאתה רואה ליתן
לי איני טועם דהיינו אכילה מצוה
ולא נחמוין לטיפת טון ממש הלכך
אסור ל' צאכילה ושמה מצוה ויותר
לשמות היינו טיפת טון אבל הכא י'
דלילמא האי דלאמר טפי מסלע
דעמיה על פחות מסלע ליתן בלשמה
דינרין ואי דלאמר צטר"ל דעמיה על
יותר משקל ליתן ג' דינרין: ויירוחין
הוי. ונותר: או דלמא דוקא קאמר
ונדרא הוי. ואסור: א"א כעין ד'
נדרים [ה"ל]. והני הוא דשר"י משום
לית צהו ממש אבל שטר נדרים (ג)
אין אדם רשאי להמיר עד שימתרט
הנדר מעצמו: קסבר אין פוטחין
בהרה"ה. שאין חכם רשאי לפתוח
ולומר לו נדרת אדעתא דהכי
כדאמרין לקמן אלא הנדר הוא
יתמרט מחלה ופתח ויאלמר לו לא
לדעם כן נדרתי והוא פותח מחלה
צטרטה: אמר ר' יהי פ"ך ע"ך. כלומר
עומד אלה על דעת הראשונה
שרנון עדין צאומה נדר: אמר ר' יהי
פ"א. כלומר מתחמט אני אלמלא קסבר
פוטחין צטרטה: אם הו"י בני
אדם בו. שאם פתחו לך צטרטה
כשרנית לנדרו כלום נדרת: אמר ר' יהי
פ"א. קסבר אין פוטחין צטרטה ולכן
אמר ליה כה"ג דכיון דלאמר אילו
הו"י בני אדם כו' דמעיקר עקר
לנדריה ולא הו"י נדר כלל ולכן פותח
צטרטה (ג) הוא אבל צעלמא אין
פוטחין צטרטה: קסבר. רבי ישמעאל
צרבי יוסי אין פוטחין צטרטה:
תהית. מלשעת אלה: כדו תהית.

מלשעת אלה שנדרת דהיינו צטרטה: בשית נדרו. קיבלת הנדר
מכונן: אי לא מרגוין י'. אלמלא שהכעסווי לא הייתי נודר: אמר
ר' יהי תהא בבישת. ואילו ולא קיבלת מרנון היא מותר לך כמו שאתה
רואה לך הו"י נדר והאי חנה קסבר לאין פוטחין צטרטה: דאמר
בגירסתך. שאומרות השכימות על צנך כמו ומגרת ציתה (שמות ג):
אילו

הכל
נדרתי. ומתחמט על נדרך
והוא וישמעאל כרצה נדר רב
הונא, והוא ליה מתני
אלא דלשון נדרים משום:
כדו תהית. כענ אלה
מואל ומתחמט על נדרך
משקל: אמר ר' יהי אין
ושרייה. וי"א אמר ליה
לא ושרייה ותמיה קאמר
לא: בשית נדרו. חפץ
אלה צנדרך ואין
פוטחין: א"א
מרגוין י' ב"פ
מתחלה לא
נדרתי אלא מתוך רוג
ושמנתי ושהו נרוני
ומתחמט כפי מעיקרא:
תהא בבישת תהיה
כלונך והמיר לו:
בגירסתך. שמתחמט

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ר"ה אלא וכו'.
(ב) נדרים לא שאין:
(ג) ד"ה א"ל וכו'.
בחוטה אבל ל"ל:
ומינה הוא נמחק:

פירוש הרא"ש

צדיקים אומרים מעט
ועושים הרבה. והכא
כשמתחמט אדם אומרים
למה לו מעט הלך לא
הוא טיפת טון הפלגה:
א"א כעין ארבעה
נדרים. עד שמלא לו
פתח שאמר אדעתא דהכי
לא נדרתי ומלא שלא היה
מעולם נדר כמו ד' נדרים
הללו שלא היה צנח ספר
נדר: ורב הונא סבר
פוטחין בהרה"ה.
פירוש צטרטה (פ"ג) כל
דלי רב טעמא שהוא
מתחמט מעצמו ורואה
היה שלא נדר מעולם ואין
כצ"ל קסבר לו חכמים
פתח לומר אדעתא דהכי
נדרת: א"א פ"ך ע"ך.
אזכור ליה כדפריש"ם
יש עדין עליך ואין
מתחמט על מה שנדרת:
אמר ר' יהי פ"א. מתחמט
אני מעיקרא על מה
שנדרתי: א"א הו"י
קסבר אין פוטחין
בהרה"ה. ומלא לו ויאל
לא הו"י כי מני הוא
קאמר ליה כוונתו ויחייבו
תנא ר' יהודה דאמר
אומרים בו. מיהו
נדריתא דפליגי תנאי
צפונתא דקין אמרנא,
רבי יהודה דלאמר אמרין
לו לך ע"ך כדו הונא,
ורבי ישמעאל כרצה נדר רב
הונא, והוא ליה מתני
אלא דלשון נדרים משום:
כדו תהית. כענ אלה
מואל ומתחמט על נדרך
משקל: אמר ר' יהי אין
ושרייה. וי"א אמר ליה
לא ושרייה ותמיה קאמר
לא: בשית נדרו. חפץ
אלה צנדרך ואין
פוטחין: א"א
מרגוין י' ב"פ
מתחלה לא
נדרתי אלא מתוך רוג
ושמנתי ושהו נרוני
ומתחמט כפי מעיקרא:
תהא בבישת תהיה
כלונך והמיר לו:
בגירסתך. שמתחמט

אין פוטחין בהרה"ה, אין פ"ק לפחות ורב מתחמט אלא מתחמט עוקרי א"פ שאינו מואל לו על טעם עוקרי (פירושו טו' ש"ס כהר"ה פוטחין).

[1] נדרים (באה"מ): [ז] צ"ל דשר"י, וקא אהכס (פני צב): [ח] נדרים על שנדרתי. וכ"ה ברין להלן: [ט] צ"ל וזה היה יודע בעצמו. ועב"ג (גליון) ובכתיב

אין פוטחין בהרה"ה, אין פ"ק לפחות ורב מתחמט אלא מתחמט עוקרי א"פ שאינו מואל לו על טעם עוקרי (פירושו טו' ש"ס כהר"ה פוטחין).

רג פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[ג] נדר לעשות מצוה לא ישאל אלא מדוחק: [ג.ג] פירוש נדרים סייג לפרישות: [ג] נדר מצוה לישאל עליו ושבועה מצוה שלא להשאל עליה: [ז] הנודר נדרים כדי לכונן דעותיו ולכוין מעשיו הרי זה ורזי ומשובח: [ה] טוב לידור בעת צרה:

הלכות נדרים

סימן רג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א—ג] שצריך להתרחק מלגדור ואם נדר טוב לישאל על נדרו: [T] אם פוסקים צדקה וצריך לפסוק עמהם יאמר בלא נדר: [1] מותר לנדור ולישבע לקיים את המצוה:

א תניא לעולם אל תהא רגיל בנדרים (ה) שסופך למעול בשבועות. אמר שמואל (ג) [א] כל הנודר אף על פי שמקיימו נקרא רשע. וכן תנא רב דימי אחוה דרב ספרא כל הנודר אף על פי שמקיימו (ג) נקרא חוטא: ב ירושלמי (ד) מוקש אדם ילע קדש [ב] ואחר נדרים לבקר

רג א תניא לעולם אל תהא רגיל בנדרים וכו'. סוף פרק ב' לנדרים (דף כ'). ופירש רש"י שסופך למעול בנדרים. אם תרצה לנדור. וזה לשון התוספות שסופך למעול בנדרים ויש ספרים דגרסי שסופך למעול בשבועות פירוש אף בשבועות החמורות שכתוב בהן לא ינקה ויש ספרים דגרסי שיהיה אף בשבועות והא דאמרין (אבות פ"ג מ"ג) נדרים סייג לפרישות מפרש רבינו תם כגון שגדר לקיים המצוה כמו אשנה פרק זה או אעשה מצוה זו עכ"ל ונראה דמשום הכי תניא האי לישנא אל תהא רגיל בנדרים כלומר אע"פ שהנדרים סייג לפרישות אל תהא רגיל בהם אלא יפרוש מדברים שראוי לפרוש מהם בלא נדר וכן נראה מדברי הרמב"ם בסוף הלכות נדרים שמפרש כן ומציאו צ"י:

ב אמר שמואל כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא רשע. צפרק ג' נדרים (דף כ"ב) ויליף לה מדכתיב וכי תחל לנדור לא יהיה כן

חטא ויליף חלה חלה כתיב הכא וכי תחל לנדור וכתיב הכא שם רשעים חלו רוגו ואע"ג דהאי חלה כתיב הכא באינו נודר מ"מ כיון דלפינן גזירה שוה על כרחך קרא תמי משתמעי מיניה והכי קאמר וכי תחל מרוגו וכעס לידור כדרי רשעים אז לא יהיה כן חטא ומכללא שמעינן דאם תהיה כועס ותגדור כמנהג בני אדם שנודרים מתוך כעס אז יהיה כן חטא שנקראת רשע: ובין תנא רב דימי וכו'. פירוש גס הוא מפרש קרא דכי תחל לנדור דאע"פ דמקיימו נקרא חוטא והכי אימא פרק י' נדרים (דף ע"ו):

ג ירושלמי מוקש אדם ילע קודש וכו'. ואע"ג דנתלמודא דידן נמי אמרינן ריש פרק ג' (ריש דף כ"ב) דאמר ליה רבי ינאי רבא אילו הוה ידעת דפתחין ומשמשינן צעובדך מי נדרת אמר

לנדור אע"ג דהאי חלה כתיב באינו נודר מ"מ כיון דכתיב גבי נדר חלה ילפינן גזירה שוה ועל כרחך הא דנקרא רשע נודר איירי: ובין תנא רב דימי אחוה דרב ספרא כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא חוטא. צפרק נערה המאורסה (דף ע"ו): ויליף לה מדכתיב וכי תחל לנדור לא יהיה כן חטא הא לא חלת איכא חטא:

ב ירושלמי מוקש אדם ילע קדש וכו' (מש"י כ"ה) עד ושבועה שפינתו בים (וכו'). צפרק קמא לנדרים (ה"א, ב, ג): ונתלמודא דידן ריש פרק ג' נדרים (כ"ב) אמרינן אילו הוה ידעת בן דפתחי פנקסן ומשמשינן צעובדך מי נדרת אמר רבי אבא מאי קראה ואחר נדרים לבקר (מש"י ש"ט) ופירוש ג' דפתחי פנקסן וכו' מן ליה לא ושרייה אמר רבי אבא מאי קרא ואחר נדרים לבקר ואע"ג דפתח רבי ינאי ליה אכן לא פתחין ליה בהאי (ע"כ) מ"מ כיון

פרישה

שמקיימו נקרא רשע. דכתיב וכי תחל לנדור לא יהיה כן חטא ויליף חלה חלה ממה שכתוב שם רשעים חלו רוגו ועיין דרישה: (ג) נקרא חוטא. דכתיב וכי תחל לנדור לא יהיה כן חטא הא לא חלת איכא חטא ועיין דרישה: (ד) מוקש אדם ילע קודש וכו'. פסוק הוא נמשלי סימן כ' (פסוק כה) ופירש רש"י כשאלם נכשל ונוקש צעירות מקלקל את קדושתו: ואמר

רג (א) שסופך לעולם בשבועות. פירשו התוספות והר"ן דחמיירי טפי דכתיב זה לא ינקה (אע"ג דכתיב זה אשר ישא שמו לשוא דמשמע דוקא כשהוא בשעת שבועה שוא הכי נמי קאמר סופו למעול בשבועות שיהא בשעת שבועה שוא א) ויש ספרים שגורסין שסופך למעול בנדרים כלומר אם תרצה לנדור סופך למעול בהם. צ"ח יוסף: (ב) כל הנודר אע"פ

דרישה

תאמר מנא ליה הא לכן מביא הברייתא שקתני כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא חוטא ויליף לה מקרא דוכי תחל וכו' ושמע מינה דשפיר נוכל למילף מהאי קרא במקיים הנדר ואע"פ שהברייתא לא אמרה אלא שנקרא חוטא מ"מ שמואל בא להוסיף שיש ללמוד מהאי קרא שנקרא רשע ג"כ מכח גזירה שוה וגם הברייתא אפשר שסברה כן אלא שהברייתא לא אתיא לאשמעינן אלא שעשה עבירה אע"פ שמקיימו וממילא אם תרצה ללמוד מכח גזירה שוה שנקרא רשע יש לך ללמוד ואין זה גנד הברייתא וק"ל: [ב] ואחר נדרים לבקר. זה לשון גמרא דידן ריש פרק ג' נדרים דף כ"ב ההוא דאתא לקמיה דרבי ינאי אמר ליה אילו הוה ידעת דפתחין פנקסן ומשמשינן בעובדך מי נדרת וכו' ופירש הרא"ש דפתחין פנקסן וכו' מן השמים פותחין פנקס מעשיו ומדקדקין בהם בשביל שהוא מרשיע לידור א"ג שהוא מחזיק עצמו צדיק ובוטח שיוכל לקיים נדרו

רג [א] כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא רשע. דכתיב וכי תחל וכו' ויליף חלה חלה וכו' (עכ"ל כפרישה). וכתב הרא"ש אע"ג דהאי חלה כתיב באינו נודר מ"מ כיון דכתיב גבי נדר חלה ילפינן גזירה שוה ועל כרחך הא דנקרא רשע בנודר איירי עכ"ל ויש להקשות על דברי רבינו שמביא מתחילה דברי שמואל שנקרא רשע ואח"כ כתב וכן תנא רב דימי וכו' שלא נקרא אלא חוטא וא"כ מאי וכן שכתב ועוד דמאחר דתנינן כן בברייתא למה מיייתי מתחילה דברי שמואל וי"ל דמיייתי לשמואל ללמדנו דנקרא רשע והוא טפי מחוטא אלא משום שמהפסוק של וכי תחל וכו' שיליף מיניה גזירה שוה לא איירי במקיים הנדר ושמואל אמר שאע"פ שמקיימו נקרא רשע משום דמשמע ליה דדוקא כי תחל דלא תדור כלל הוא דלא יהיה כן חטא ואינו רשע הא אם אתה עושה נדר בכל ענין אע"פ שתקיים הנדר תקרא רשע, וכרי שלא

הגהות והערות

רג [א] לא היה צריך לזה שגם שבועת ביטוי בכלל לא ינקה כדאיתא בפרק ואלו מותרין (נדרים יח). ומאי חומרא דשבועה מנדר אלא משום דכתיב בה בשבועה לא ינקה, וכתבו בתוספות ואע"ג דלא ינקה בשבועת שוא כתיב ומתניתין איירי בשבועת ביטוי מ"מ חומרא חשיבותא חדא היא [עכ"ל], ואיתא נמי בספר שבועת הדיינים (סוף דף ל"ח) אומרים לו הוי יודע שכל העולם כולו נודעו וכו' ואם שבועת ביטוי אינה בכלל לא ינקה מה איום הוא זה משבועת שוא לשבועת שקר אלא נראה דכל השבועות נכללין בכלל לא תשא, ואם כן מ"ש

ורג [א] לא היה צריך לזה שגם שבועת ביטוי בכלל לא ינקה כדאיתא בפרק ואלו מותרין (נדרים יח). ומאי חומרא דשבועה מנדר אלא משום דכתיב בה בשבועה לא ינקה, וכתבו בתוספות ואע"ג דלא ינקה בשבועת שוא כתיב ומתניתין איירי בשבועת ביטוי מ"מ חומרא חשיבותא חדא היא [עכ"ל], ואיתא נמי בספר שבועת הדיינים (סוף דף ל"ח) אומרים לו הוי יודע שכל העולם כולו נודעו וכו' ואם שבועת ביטוי אינה בכלל לא ינקה מה איום הוא זה משבועת שוא לשבועת שקר אלא נראה דכל השבועות נכללין בכלל לא תשא, ואם כן מ"ש

דצירושלמי דרש עוד ואיחור נדרים לנקר וכו' ומציא מעשה על זה ניחא ליה טפי להציא הירושלמי. ועוד נראה עיקר דאי מתלמודא דידן איכא למימר דאין פנקסו נפתח אלף היכא נודר ואינו מקיים אל כל מתוך הירושלמי דרש דבר אחר ואיחור נדרים לנקר וכו' מכלל דהדרשה הראשונה אפילו לא אימר את נדרו אלף מקיימו בזמנו אפילו הכי פנקסו מתבקש בשביל שהוא מרשיע לידור:

ד תניא רבי נתן אומר וכו'. אין זה לשון הצריימא דהכי אימא ריש פרק ג' דנדרים (דף כ"ב) תניא רבי נתן אומר הנודר כאלו צנה צמה והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן והכי אימא סוף פרק ו' (דף נ"ט.) וריש פרק ו' (דף ס:) אלף דלפי שהרא"ש פירש כאלו צנה צמה בשעת איסור הצמות לכן כתב רבינו בלשון הצריימא כאלו צנה צמה בשעת איסור הצמות וכן פירש הר"ן והאריך בנתינת טעם מפני מה הוי ליה כאלו צנה צמה בשעת איסור הצמות ומציאו צ"י אלף רש"י פירש כאלו צנה צמה לעבודה זרה והכי אימא צירושלמי ומקשה עלה עבודה זרה בסקילה והנדרים צלה תעשה ומתוך אלף כדאמר רבי ינאי כל השומע ליגרו כאלו עובד עבודה זרה.

ג תניא רבי נתן אומר כל הנודר (י) כאלו בנה במה בשעת איסור הבמות (ב) והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן. צפרק ג' דנדרים (ס) ופירש רש"י כאלו צנה צמה. לעבודה זרה. וכדנדריו משמע צירושלמי פרק רבי אליעזר אומר פותחים (ה"א) לגרסינן [התם] עלה (התם) דהא דרבי נתן וקשיא עבודה זרה בסקילה והנדרים צלה תעשה ואם אמר כן לית לך אלף כדאמר רבי ינאי כל השומע ליגרו כאלו עובד עבודה זרה. אלף הרא"ש והר"ן פירשו כאלו צנה צמה בשעת איסור הצמות וכתב הר"ן נראה צעירי דלכא פדמינן ליה לצונה צמה משום דסקילא אדעתיה נודר למזוה קא עבד דרחמנא אסריה צמיילי דאיסורא ואיכו נמי אסר אנפשיה וקאמר דטעי דאדרצה לצונה צמה דמי דנתי דרחמנא אזהריה לאקרוצי קרצנות צפנים אזהריה דלא לוסיק עלה לצנות צמה ולהקריב צחון הכא נמי נתי דרחמנא אסר עליה דנרים האסורים כי מוסיק איכו צמאי דאסר רחמנא פשע כענין שאמרו צירושלמי פרק רבי אליעזר אומר פותחין (ה"א) לא דיך צמה ויהי ליגרא כאלו הקריב עליה קרבן והכי אימא סוף פרק ו' (דף נ"ט.) וריש פרק ו' (דף ס:) אלף דלפי שהרא"ש פירש כאלו צנה צמה בשעת איסור הצמות לכן כתב רבינו בלשון הצריימא כאלו צנה צמה בשעת איסור הצמות וכן פירש הר"ן והאריך בנתינת טעם מפני מה הוי ליה כאלו צנה צמה בשעת איסור הצמות ומציאו צ"י אלף רש"י פירש כאלו צנה צמה לעבודה זרה והכי אימא צירושלמי ומקשה עלה עבודה זרה בסקילה והנדרים צלה תעשה ומתוך אלף כדאמר רבי ינאי כל השומע ליגרו כאלו עובד עבודה זרה ומציאו צ"י:

שאסרה תורה אלף שאתה אסור עליך דברים אחרים ושייך ציה נמי הא ליגרא משום דנודר מתפסם צקרבן וכיון שאין קרבנו רצוי נמלא צבונה צמה ומקריב צחון. והמקיימו. כלומר שאינו נשאל עליו כאלו הקריב על אותה צמה קרבן וחיוב משום שמוטי חון: כתב סמ"ג (ל"ח רמז דף ע"ג) אם נדר מצוה להשאל על נדרו פן יצא לידי מכשול אמנם אם נדר לנדרה או להקדש מצוה לקיימו ולא ישאל עליהם אלף מדותק שנאמר (תהלים קט"ו יד) נדרי לה' אשלם זה שאמרו חכמים (אבות פ"ג מ"ג) סייג לפרישות נדרים זהו שגודר לפי שעה דבר שאפשר לקיים כגון שיאמר לא אשתה היום יין אם לא אעשה מצוה זו צצוקר או לא אוכל עד שאשלים הלכה זו עכ"ל. צפרק ג' דשבויות הציא המרדכי (ס"י תשנח) תשובת מהר"ם (ד' פראג ס"י קכב ד' קרימונה ס"י יח) דהא דלמרינן המקיימו כאלו הקריב עליה קרבן הני מילי צנדר אלף צעוה מצוה שלא לישראל עליה כדמשמע צכמה דוכתי:

ז כתב הרמב"ם צסוף הלכות נדרים (פ"ג הל' כג—כה) מי שנדר נדרים כדי לכוון דעותיו ולכוין הן מעשיו הרי זה זריז ומשובח כיצד מי שהיה זולל ואסר עליו הבשר וכו' וכן מי שהיה מתגאה ציפיו ונדר צנזיר וכיוצא בנדרים אלו כולם דרך עבודה לשם הם וצנדרים אלו וכיוצא צהם אמרו חכמים נדרים סייג לפרישות ואע"פ שהם עבודה לא ירצה אדם צנדרי איסור ולא ירגיל עצמו צהם אלף יפרוש מצנדרים שראוי לפרוש מהם צלה נדר אמרו חכמים כל הנודר כאלו צנה צמה ואם עבר ונדר מצוה להשאל על נדרו כדי שלא יהא מכשול לפניו צמה דברים אמורים צנדרי איסור אלף נדרי הקדש מצוה לקיימן ולא ישאל עליהם אלף מדותק שנאמר נדרי לה' אשלם (עכ"ל). ומה שכתב שאם נדר כדי לכוון דעותיו הרי זה זריז ומשובח למדה מההיא דתניא צפרק קמא דנדרים (ט:) אמר ה"א רבי שמעון הנדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר עמא אלף אחד וכו' וזהו שכתב וכן מי שהיה מתגאה ציפיו ונדר צנזיר:

פרישה

נדרים לנקר. ר"ל כשיטתו ריך לחזור אחר קרצנות לנודר ולהציא ולבקש על נפשו. אלף הירושלמי דורש מן ואחר נדרים לנקר דרשה אחרת כמו שכתב רבינו: (ה) מתחיל אדם לנודר וכו'. שדורש "ואחר נדרים לנקר" ר"ל חיוב אחר שנדר מצדקין על מעשיו ולפי הד"א דורש לשון ואחר מלשון ואיחור דן וכן פירוש פנקסו מתבקש ר"ל שהוא מחזיק עצמו לדיק וצוטח שיכול לקיים נדרו ולא יכשל ולכן מדקדקים צמעשיו כלומר נראה אם הוא אלף גדול ויש לו זכיות כמו שמחזיק את עצמו: (י) דבר אחר ואחר נדרים וכו' פנקסו נפתח. ר"ל מאמר שהרשיע ואיחר את נדרו פותחין את פנקסו ומתפשין אחר מעשיו אם זכיותיו מכריעין על חובותיו זו שאיחר נדרו וזהו "פנקסו נפתח" ר"ל שפותחין הפנקס שכתובים בו זכיותיו ורואין אם מכריעין את העצירה זו שעה צאיחור נדרו לאפוקי לפירוש הראשון שניד שנדר עניין לא איחר ולא חטא עניין אלף שמדקדקין אחריו על שהוא מחזיק עצמו לדיק וצטוח אז שייך לומר פנקסו מתבקש שמתפשין דרישה

ולא יכשל ולכן מדקדקים צמעשיו עכ"ל וגם ב"י מביא זה. ונראה לכאורה דהירושלמי שמביא רבינו מה שכתב בתחילה פנקסו מתבקש פירושו כמו פירוש שני שכתב הרא"ש והדבר אחר שאמר פנקסו נפתח פירושו כפי פירוש ראשון שכתב הרא"ש כמו שכתבתי בפרישה שאם איחר את נדרו לא שייך לומר שהוא מחזיק עצמו צדיק וכו' דהא כבר עבר עבירה. ולשון הד"א שהביא רבינו היה נראה לפרש כפשוטו שהמאחר נדרו כבר חטא ועל זה אמר פנקסו נפתח ר"ל פותחין אותו וכותבין לתוכו איך שהוא חוטא ורשע ועל דרך שאמרו (אבות פ"ג מ"ט)

הגהות והערות

ג' [ברא"ש "ובטוח" (וברפ"י של הש"ס "ובטח"):] ד [בכאן חזר שוב ללשון ראשון שהתחיל בו ומבאר מה שכתוב בו "פנקסו מתבקש": ה] פ' פנינו איתא שם "ולחזקן מעשיו". (ובהוצאת פרנקל איתא בהמשך "הרי זה נאה ומשובח"):] *ה [בן הוא בדפוס, וכן הוא בתוספתא נזיר פרק ד הלכה ו ובחינוך מצוה שעד ובדפוס" של הש"ס, ובדפוס וניצייא שלי"ד ובדפוסים האחרונים הגי'סא (כמו בגמרא שלפנינו) "שמעון הצדיק אומר מימי וכו'" (ועיין בערוך ערך אביי):

נדרים דף כב

טורי זהב

יורה דעה רג נדרים

שפתי כהן

א

באר הגולה עם ציונים מהש"ך

רג א. נרימח נדרים דף כ"ב ע"א. ומקיים שמופך למעול בשבועות [ופירושו החופפות שם ד"ה אל ור"ן ד"ה אל] דמירי טפי:

ב. מירמח דשמואל שם דף כ"ב ע"א וליף לה [ד"ה אגה] מדכתיב [דברים כג, ו] ולי חלוד: ג. מנח דרב דמי אחוס דרב ספרא מפסוק הנוכח [כחונות] [נדרים] דף (ע"ו) [ע"ז] [ע"ז]: ד. ירושלמי פרק קמח דנדרים [הלכה א]:

(*) פירוש, שכתובים בו העצירות ששנה א:

ה. נרימח דרבי נתן נדרים דף (פ"ג ע"ב) [כב, א] [וכפירוש הר"ש [ד"ה הנה] והר"ן [ד"ה הנה]:

(*) פירוש, שמיצ משום שמוצי חוץ [ד"ה שם ד"ה והמקיים]:

*. סמ"ג סוף לאון רמב"ן רמב"ם סוף הלכות נדרים:

י. רמב"ם סוף הלכות נדרים ומציא ראה שחמור [מהלל קט, יא] נדר לה' אשלו. וכן כתב סמ"ג [שם]:

י. נרימח שם דף ט' ע"א וכלשונא במורא ריש דף י' ע"א מי קאמר רבי יהודה נדבה נדר לא אמר וכו' וכפירוש הר"ש [שם פ"א סימן ט]:

ח. שם [בגמ'] [נדר"ש]: * טור עמוד שא: ט. הר"ש שם:

ציונים לרמ"א עם ציונים מהש"ך

רג א. תודכי פוק ג' תשובות [רמז קמ"ג] בשם מהר"ם [מרוטנוביץ, דפוס פלא סימן קכג, דפוס קרמונה סימן יח] ועוד פוסקים [דרכי משה סימן ל' כס' רמב"ם מש"ע] יב ובשם ריב"ש סימן פמד שכן כתבו הגאונים ועיין ב"י סוף סימן ד"ד:

הגהות והערות

רג א. עיין דרישה אות ג שכתב "פוסמין אומי וכוונתן למוצי חוץ שהוא חוטא ורשע": ב. וכן הגיה הגר"י שפרנ"ג בלקוח מפרשים כ"מ: ג. נוסף ממהדורם אמ"ד מע"א: ד. לפטנו נר"י לא תלגנו, ועיין בהערות על הטור השלם רש סימן ל':

רג א. אף על פי שמקיימו נקרא רשע. פירוש כיון שאינו מנקה להחירו, והוא דנקרא רשע הוא דברי שמואל בנדרים (דף כ"ב ע"א), והוא דנקרא חוטא הוא נרימח (שם דף ע"ו ע"ג). והטור [עמוד רע"ג] הביא שניהם. וקשה למה חזרה הנרימח דהוא חוטא והא אפילו רשע הוא ואע"פ דיליף לה מפסוק וכו' תחלה לנדור לא יהיה כך חטא [דברים כג, כג], קשה לקרא גופיה כן, דהא גם שמואל יליף מקרא דהוא רשע, וכל שכן שקשה על השו"ע, שהביא בלשון זה נקרא רשע ונקרא חוטא, למה הוזכר כלל חוטא כיון שעשאו רשע. ונראה לי דיש חילוק בדבר, דאם יש לו פתח להחיר ואינו מסיר נקרא רשע, ואם לא מלא פתח עדיין, כדאשכחן [שם] דף כ"ג [ע"א] דרבנן הוי מנערי מאוד בשביל רבי שמעון בר רבי שלא מלא לו פתח, ועל זה אמר דמכל מקום נקרא חוטא כל זמן שנדרו עליו, כן נראה לי נכון: (ב) פנקסו

הלכות נדרים

סימן רג

איוו נדרים משובחים ואיוו הם מגונים. וכו' עיפיים: א. אל תהי רגיל בנדרים כ כל הנודר (א) אף על פי (ק) שמקיימו נקרא רשע [א] ונקרא חוטא: ב. [כ] אחר אדם נדרו (ב) א פנקסו (ג) נפתחת: ג. הנודר כאילו בנה במה בשעת איסור הבמות והמקיימו (ד) כאילו הקריב עליה קרבן (ה) שמוב יותר שישאל על נדרו ב [ג] והני מילי בשאר נדרים (ו) אבל נדרי הקדש מצוה לקיימן ולא ישאל עליהם אלא מדוחק: [הגה] (ג) ג [ד] (ו) וכן (א) נשבע על איזה דבר לא ישאל עליו אלא מדוחק: ד. [ה] צריך לזוהר שלא ידור שום דבר [ו] ואפילו צדקה אין טוב לידור (ז) אלא אם ישנו בידו יתן מיד ואם לאו (ד) לא ידור עד (ז) שיהיה לו (ט) ואם פוסקים צדקה וצריך לפסוק עמהם ד (ח) (ט) יאמר בלא נדר:

נפתחת. נטור [עמוד רע"ג] שם ירושלמי [נדרים פ"א הלכה א] דרש לה מקרא [משלי כ, כה] דואחר נדרים לבקר, ומציא [טור שם] קודם לזה דרשא אחרת כל שמחיל לנדור פנקסו מתבקשת, ואחר כך מציא דרשא זו שהעמיק [ש"ע] כאן, ששם דבר אחר. ונראה דליכא בין הגוה דרשות פלוגתא דרבי מאיר ורבי יהודה ריש חולין [ג, א] דרבי מאיר סבירא ליה טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר, ורבי יהודה סבירא ליה טוב מזה ומזה נודר ומשל, דהדרשה ראשונה סבירא ליה כרבי מאיר על כן אמר חיף שעושה נדר מבקשין פנקסו מעשיו אם הוא כדאי לך, דהיינו אם הוא בר הכי שיקיים מה שנדר, והדרשה השנייה סבירא ליה כרבי יהודה דטוב שידור, ואין עונש אלא על שאינו משלם חיף, ועל כן אמר אחר נדרו פנקסו נפתחת, פירוש פנקסו שנוטמיו סדורים שם נפתחים עכשיו לשלם גמולו, כההיא [שם לג, א] דנפל מורא חדר סבינא: (ג) וכן אם נשבע בו. שם במלדכי [שבעות רמו משנת] הטעם שיש גאונים סבירא להו דלשבעה אין מועיל התרה: (ד) לא ידור עד שיהיה לו. פירוש, דלנלקא דעתך דכל שאין לו מכל מקום יקבל עליו אם יהיה לו, כדאשכחן ערך אדם למהריק"ש

רג. עיף א בנדרים. וכל שכן בשבועות אפילו קיימם: טפי' ג שמוב יותר שישאל על נדרו בו. אכל שבועה מלוה שלא ישאל עליה: ב. סוף [אב"ב נדרי הקדש]. לכן הרמב"ם פרק ד' מהלכות נדרים [הלכה ז] וכס' שנשאלים על נדרי האיסור ומסירים אותו, כך נשאלין על נדרי הקדש וממירין אותו, בין נדרי קדשי צדק כגון בין קדשי מזבח, ואין נשאלין על התמורה, וכס' שהאם אי הנעל מפר נדרי איסור כך מפר נדרי הקדשות הדומים לנדרי האיסור. ועיין סימן נ"ח דין ו' לפנים, ועיין ריש סימן נ"ח [שם] [ענין נדרים] ועיין סימן של"ח דין מ"ח:

הגהות רעק"א

רג א. (ש"ע סיף ג) אב"ב נדרי הקדש מצוה לקיימן, ונודרי נדקה, עיין משנת מהר"ם מ"ן סימן (כ"ג) [ג]:

[שם] ד"ה תרומה בו: [ד] [הגה] וכן אם בו. עיין רא"ש [שם] ריש פרק ג' סימן ב' [שכתב] ועוד כתב [הר"ף] דלא מודקקי רבנן לשבועות כו', וכן היה מחמיר בו, ואף שאינו מצד הדין כמו שכתב הרא"ש שם וכל אלו חומרות כו' וכן כתב המרדכי [שבועות ומוטו] מכל מקום כתב שיש להחמיר כמו שכתוב סוף פרק המדיר [בחוה"ט, ו] זיל חזי אי איתשיל בו. וכמו שכתוב [מהלל טו, ד] נשבע להרע ולא ימיר, ובפרק השולח [גיטין ל"ד ע"ב ל"ה ע"א] נמנעו להשביעה וכיצא: [ה] [פס"ד] צריך בו. עיין בבאר הגולה [אות ז] וכן הוא סתם מתניתין שם [נדרים ט, א] כנדררי כמו שכתבאר שם: [ו] ואפילו בו א"א בו. כנוכר לעיל וכמו שכתוב שם [ז, א] ר' יהודה לטעמיה כו', וזהו שכתב [ש"ע] ואם פוסקין בו, וכן בהלל שם [ט, ב]:

פתחי תשובה

רג א. יאמר בלא נדר. עיין ש"ך [סי' ד] שכתב הר"ל שיאמר כן בפירוש וכן כתב בשל"ה דף ק"ח ע"ב [שער האוה"ת, אות ש, ד"ה כתב בטור] וע"ש עוד [ד"ה חומר] איך שיש לזוהר: לפניה, [שם סי' ג]: (ג) נשבע. דשבעה כתיב לא ינקה, ולכן יש מממירין בשבועה דלן לה התרה כדאיתא בטור וכו' סימן ר"ל, [ש"ך סי' ג]: (ד) שיהיה. פירוש אפילו אם ירצה לקבל עליו סימן לכשיהיה לו גם כן לא ידור, אלא ימנעו עד שיהיה לו וזו יתן בלא נדר, ע"ו [סי' ד]: (ה) יאמר. נענו לומר שאמר בפירוש בלא נדר, אכל אין פירוש שיפסוק סתם ולא יאמר שהוא עושה משום נדר, דלף אם פוסק סתם הוי נדר. פרישה, [ש"ך סי' ד]:

גליון מהרש"א

רג [א] [ש"ע סיף ה] צריך לזוהר שלא ידור שום דבר ואפילו צדקה אין טוב לידור. עיין במהדור רש"א ריש חולין ד"ה רבי יהודה, כתב בטור דהינור אכל נדר לעניים מלוה ומזנה:

איצר מפרשים

רג א. שבידולמי [נדרים פ"א הלכה א] ולא הדרשה ראשונה מתחיל אדם לנדור כו', דכן איתא גמי בש"ס ידן ריש פרק ג' ונדרים [כב, א] אילו ידעת דפתחי פנקסן כו' וכמו שכתב בב"י [עמוד רע"ג ד"ה ירושלמי]. ובטור [עמוד רע"ג] הביא שני הדרשות. ובפרט לפי מה שכתב הט"ו סי' ב' דהדרשה שניה סבירא ליה כרבי יהודה דטוב מזה ומזה נודר ומשלם עיין שם, ועל כרחך דהיינו כלישנא קמא בנדרים דף ט' [ע"א] דרבי יהודה בנודר איירי, ואם כן לדין דקיימא לן כלישנא בתרא דרבי יהודה דוקא בנודר איירי ולא בנודר פשיטא דהוא ליה למחבר למנקט הדרשה הראשונה, וצ"ע כעת: [נחלת צבי] ב [שם סיף ה] ואפילו צדקה אין טוב לידור וכו'. ואם הוא נודר כדי להיות מעשה אחרים מצוה הוא. הרב מהר"י מטרנא ברשותי משם רבינו האר"י זצ"ל, ע"ש דף ק"ג ע"ב:

קפו

חת"ם

לקוטי שו"ת ח"ו סימן צח

סופר

לישנא אחרינא בספינה. והא דלישנא קמא לא קאמר בספינה, כתב מג"א סי' רס"ו [סק"ז] משום דבמים לכ"ע תחומין לאו דאורייתא, והם דברי רמב"ם שהמציא כן מדעת עצמו בתשובה שנדפסת סוף ספר קטן אגרת רמב"ם ז, וכתב שם ק"ו השתא טלטול ד' אמות שהוא בסקילה איננה במים שהם ככרמלית מפני שאינו דומה לדגלי מדבר, מכ"ש תחומין שהוא בלאו שלא יהיה נוהג בהילוך מים שאינו דומה לדגלי מדבר ע"ש, וצריך ביאור מה ענין ק"ו לכאן ומה ענין זה לזה. אבל נ"ל פירושו דהרי הוצאה וה"ה העברה ד' אמות בר"ה דהלכתא גמירי האי שיעורא, מ"מ עיקרו נפקא מקרא אל יצא איש וכו', קרי ביה אל יוציא כמבואר ספ"ק דעירובין [י"ז ע"ב], ותחומין נמי מהתם נפקא קרינן אל יצא איש ממקומו, אלא אאזהרה דאל יוציא איכא סקילה, ואאל יצא ליכא אלא לאו, והשתא אם לענין סקילה מפרשי' מקומו מקום דגלי מדבר למעוטי מים שאינו דומה להם, מכ"ש לענין תחומין דליכא אלא לאו דסמכינן אהך משמעות דמקומו ממש דדגלי [מדבר] אמרינן, וזה נ"ל כוונת רמב"ם דהאי מקומו אי אפשר לפרש בשני ענינים, וכיון דלענין סקילה מפרשים להקל מכ"ש לענין לאו ה. ולפי"ז היינו למאי דקיי"ל דתחומין אלפיים לאו דאורייתא אלא י"ב מיל הוא דאורייתא, עפ"י הירושלמי דאל יצא ממקומו היינו שיעור מקום מחנה ישראל, א"כ א"ש ק"ו הנ"ל. וסברא נמי איכא [כי] היכי דילפינן שיעור כמות המקום מהתם שיהיה י"ב מיל, ה"נ ילפינן איכות המקום שיהיה יבשה ולא ים ונהר. אבל לר"ע דס"ל אלפיים דאורייתא מקרא דאלפיים דלויס מיתורא בעלמא, עיין סוטה ריש פרק כשם [כ"ז ע"ב], אין מקום לק"ו, ודגלי מדבר לא נרמזו ולא הוזכרו שם, ואין לחלק בין ים ליבשה, ולפי"ז י"ל לישנא אחרינא בספינה היינו לר"ע דגם ספינה דאורייתא. וכזה ניחא הא דמכריע שמואל בין התנאים ואמר הלכה כר"ג בספינה ולא בדיר וסוהר [שם מ"ב ע"ב], היינו משום דנראה לו מסברא דהיה ראוי להקל בספינה משום דשבת באויר מחיצות או משום דמהלכת היא כר' זירא, ונהי ר"ע מחמיר, אפ"ה ס"ל לטעמא, דגם בים תחומין דאורייתא בשיעורא אלפים אמה, משום הכי החמיר,

אבל אי הוה ס"ל אלפים לאו דאורייתא רק י"ב מיל היה מודה להקל בספינה מטעמים הנ"ל:

ובתב ה"ה [שם ה"ג] דאם יש ספק אי הספינה למטה מיו"ד או למעלה הוה ספק דרבנן ולקולא, והקשו עליו דהוה ס"ס להחמיר, ספק אם הוא למטה מיו"ד, ואת"ל למעלה אם יש תחומין למעלה מיו"ד, עיין משנה למלך פי"ט מהל' שאר אבות הטומאה ושער המלך שם ז. ולפע"ד הכא אין כאן אלא ספק אחד אם הספינה במקום שראוי לקנות שבתה או לא, מה לי אם הוא למטה מיו"ד או למעלה, אין שום נפקותא בזה, אלא אם זה המקום שהספינה עומדת עליו הוה בכלל מקום שאל יצא איש ממקומו הזה או לא, ואין כאן ספק ספיקא:

כדאמר רבא במהלכת ברקק וכו'. והיינו אסיפא תירץ רבא, פעם אחת לא נכנסו לנמל וכו' ומוקי ליה רבא ברקק, אבל ארישא לא תירץ רבא כלום, וש"ס אמר כדאמר רבא בסיפא כן יש לדחוק ברישא, אבל מרישא לא קשה כל כך למאי דקיי"ל כר"ז דפליגי בין במהלכת בין בעומדת, וא"כ י"ל רצו להחמיר למעלה מיו"ד אטו למטה מיו"ד. ויוצדק יותר לפמ"ש לעיל דלר"ע במים למטה מיו"ד דאורייתא, א"כ שפיר י"ל אין תחומין למעלה מיו"ד והם רצו להחמיר, אלא קשי' [ל]ש"ס לרבה דס"ל במהלכת לא פליגי ורצו להחמיר גזירה אטו עומדת, ואי ס"ד אין תחומין למעלה א"כ עומדת גופא חומרא יתירה ואנן נחמיר גם במהלכת, וע"כ הוצרך לדחוק ברקק, ושינויא דחיקא הוא שיהיו מפליגין באמצע הים ברקק, אבל לר"ז דלק"מ מרישא רק מסיפא דנמל, ושם יפה תירץ ברקק, כי כן דרך כשמגיע סמוך לנמל, וכפי מה שפירש ספר יראים הנ"ל דמ"מ הספינה היתה למעלה מיו"ד אלא שיקועה למטה בארץ הגיעה עד פחות מיו"ד, וזה שכיח סמוך לנמל, ואין כאן שינויא דחיקא. ואין מכאן קושיא על הפוסקים להחמיר בתחומין למעלה מיו"ד, והקשו הא אשינויא דחיקא לא סמכינן, ועיין ריטב"א, ולהנ"ל ניחא:

ת"ש דהני שב שמעתתא וכו'. פשיטא לחכמז"ל דאין אלי' יכול לבוא אלא מחוץ לתחום, והמובן הפשוט [דהא] משמים לארץ [מהלך] ת"ק

(ו) נדצ"ל: לטעמיה [אזיל].

(ז) נפל כאן שבוש כציון, ונדצ"ל: מל"מ פ"ח משאר אבות

הטומאות ה"ה, ושער המלך ה' מקואות פ"י ה"ו כלל ה'.

(ד) מוכא גם בכ"מ ה' שבת פכ"ז ה"ג, וכב"י סי' ת"ד.

ונדפס בתשובות הרמב"ם (ירושלים - תשי"ח) סי' ש"י.

(ה) וכ"כ בח"י שבת פ"ז ע"ב ד"ה ועיין, ועעו"ש.

חת"ם

לקוטי שו"ת ח"ו סימן צח

סופר

קסו

ואיבעיות, ואליו תשמעון כי מי כמוהו מורה ה). וכשראהו רבה בר אבונה בבית הקברות של גוים וא"ל לאו כהן מר [ב"מ קי"ד ע"א], או נתגלה בלבוש גופו, דאנשמה בלא גוף לא שייך לשאול לא כהן מר. והני שב שמעתתא אם אמרן אלי' ע"כ בלבוש גופו אמרן כדרכו לברר הלכה, וא"כ בא מג"ע התחתון ע"פ שטח הקרקע, לא מלמעלה למטה, ושפיר הוא מוכרח דאין תחומין, ובא בקפיצה, ושמור

זה:

ועד"ו י"ל מ"ט לא מתפללים במוצאי יו"ט על אלי', דהרי גם ביו"ט איכא איסור תחומין דאורייתא, לפמ"ש והעלה הפר"ח [סי' תצ"ה] כמו שכתב בפר"מ הנ"ל. י"ל דהא בנהרות וימים ליכא משום תחומין דאורייתא להרמב"ם כנ"ל, וכיון שהנחנו ששביתת גופו של אלי' בג"ע התחתון, ונהר יוצא מעדן והיה לד' ראשים [בראשית ב' י'], וכל הנחלים הולכים אל הים, ומהים אל הנהרות נחלי מים, א"כ יכול אלי' לבוא בשבת ויו"ט ביאורים של מים. אלא הש"ס עסיק ובא בביאת אליהו למקום לשכת הגזית בירושלים, כמ"ש הריטב"א [בשמעתין] דלאו לב"ד הגדול ממש קאמר אלא למקום לשכת הגזית, ובירושלים מיום שסתם חזקי' מי גיחון אין שם נהר אלא מי שילוח ועין עיטס, שאינם נמשכים מהים כנהרות הגדולים אלא מי קיבוץ מההרים, וכן אפשר בסודא ונהרדעא, ע"כ קשה להו איך אתא בשבת. ואין לומר בביאתו יפתח סתימת חזקיהו את מי גיחון, כאשר יהיה באמת לעתיד לבוא, דבשבת א"א דהוה משום בנין כחופר גומא. ואך למ"ש תוס' בשבת צ"ה ע"א ד"ה והרודה, דלמאן דאית ליה מתוך ואית ליה מותר לגבן ביו"ט לא נאסר בנין ביו"ט אלא מדרבנן משום עובדא דחול, שפיר יכול לבוא ביו"ט ע"ד הנ"ל, ומשו"ה לא נהיגין להזכיר במוצאי יו"ט אלא במוצאי שבת קודש:

ובתירושי תורה אמרתי אהא דכתיב בפרשת כי תשא [ל"ג כ"א] הנה מקום אתי ונצבת על הצור וגו', ופירש"י הנה מקום אתי שהקב"ה מקומו של עולם ואין העולם מקומו. והנה אמת נכון הדבר, אבל מה צורך להזכירו פה. אלא דהרי מצינו [ב"ר י"א ה'] דשאל האי מינא היאך הקב"ה מוריד גשמים בשבת ומוציא מרשות לרשות, והשיב לו כולה עלמא רשות יחידו של עולם הוא ואין בא

שנה [כחגיגה י"ג ע"א], וכ"כ להדיא פרמ"ג א"ח סי' רצ"ה במג"א [סק"א] ע"ש, ואע"ג דאמרינן בסוכה ה' ע"א מעולם לא ירדה שכינה למטה מיו"ד טפחים סמוך לארץ, כ"א בין כנפי הכרובים שהוא למעלה מיו"ד טפחים, ומעולם לא עלה משה ואלי' למעלה מיו"ד, ר"ל שעלו לרקיע העליונה שמי שמים ושם נשארו באויר למטה מיו"ד טפחים של אותן השמים, באופן שהחלל שבין יו"ד טפחים הסמוכין לארץ ובין יו"ד טפחים שסמוכים לרקיע, אותו חלל ראוי לירידת השכינה ולעליית משה ואלי', ולעולם אליהו הוא למעלה רחוק ת"ק שנה מהארץ, וחשב הגאון פרמ"ג שזהו התחום דאיירינן הכא. וזה צ"ע דהרי כתב תוס' לקמן מ"ה ע"ב ד"ה לימא וכו' דלא שייך שביתה ותחומין מלמעלה למטה. ותו דהרי נהגו עלמא במילה לאמור זה כסא של אלי' זכור לטוב, וגם מתפללים המוהלים שיעמוד אלי' על ימינם לסמכם, וזה אומרים אותו אפי' בשבת, ולשמעתין הרי א"א לבוא בשבת משום ספק תחומין למעלה מיו"ד. ובטש"ע או"ח [שם איתא] דמשו"ה מזכיר פיוטים שיש בהם אלי' במוצאי שבת, משום שלא היה אפשר לו לבוא לא בע"ש ולא בשבת מפני תחומין, וגם בפרמ"ג הנ"ל תמה גם במוצאי יו"ט לימא מהאי טעמא ע"ש, ותיקשי לכ"ע ממנהגו כבבית מילה בשבת וי"ט:

אבל האמת יורה דרכו, כי מעולם לא עלה אלי' בגופו למעלה מיו"ד טפחים, אך נפרדה נשמתו מגופו שם והנשמה עולה ומשמש למעלה בין מלאכי שרת, וגופו נתדקדק ושורה בג"ע התחתון בעוה"ז, וביום הבשורה במהרה בימינו תתלבש נשמתו בגוף הקדוש הלו, ואז הוא ככל אדם מחכמי ונביאי ישראל, והוא מוסמך מרבו אחיה השילוני, או ממרע"ה אם הוא פנחס [יב"ע שמות ו' י"ח], והוא יסמוך את חכמי ישראל, ואז יש לו דין ככל בני ישראל, וכן בכל פעם שמתגלה ומתראה בעוה"ז מלובש בגופו הזך. אך כשמתגלה בנשמתו כמו ביום המילה אז איננו מחויב במצות, במתים חפשי כתיב, ועוד שיורד (ממטה למעלה) [ממעלה למטה] לא שייך שם תחומין. וכשמתגלה על אופן זה הרי הוא מלאך, אעפ"י שלומד תורה ומגלה דינים אין לקבוע הלכה עפ"י דבריו, דה"ל רק כמו חלום ורוח נבואה, ואין משגיחין בבת קול. אך כשמתגלה בלבוש גופו הרי הוא מגדולי חכמי ישראל ותשבי יתרון קושיות

heads of the tribes of the children of Israel, saying: This is the word that *God* hath commanded:

לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יְהוָה דִּבֶּר אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה:

It opens the possibility for individuals as well as communities and the nation as a whole to establish permanent rules for ensuring the faithful keeping of the dictates of the Torah. So it is not without reason that this chapter is directed quite specially to the נשיאים who are significantly designated as ראשי המטות. We have already explained, on Ch. I, how מטה looks on the tribe as "a branch" of the great nation as a whole, within which the one common national mission is to be brought to fruition through its own special characteristics. It was the task of the ראשי המטות to guide and then to keep the manners and customs which arose from the special tendencies of each of the "branches", as well as their laws, activities and efforts, in the direction demanded by the common national mission. And what is most indispensable as a means to achieve such activity, to a general national development, altogether for communal life is the inviolability of the spoken word or promise, the לא יחל דברו which is what the following laws deal with. At the same time — as is given in the following verses on היתר נדרים — a healthy palliative to such vows and resolutions is entrusted to the ראשי המטות, as well as to family counselors and spiritual advisers *amongst the people*, and it is also with an eye to this that the laws concerning vows are primarily directed to the ראשי המטות.

זה הדבר אשר צוה ה' This formula to introduce an edict is primarily found, not to commands which are always applicable but usually to such which apply just to special occasions of the moment, as at the Manna (Ex. XVI,16 & 32), תרומת המשכן (ibid. XXXV,4), מלאים (Levit. VIII,5 & IX,6). Also, the law that an heiress is not to marry out of her tribe (Ch. XXXVI,6-8) is taken on account of this to apply solely to that generation (Baba Bathra 120b). **Only פרשת שחוטי חוץ (Levit. XVII,2) although expressly ordered for all time, חקת עולם וגו' (V.7) is also introduced by זה הדבר.** If we consider that a command to be fulfilled at once demands the immediate application of the whole force of our energy and exercise of will power, the same form of introduction for an unlimited time in which an order is to be obeyed may only wish to mark the significance and importance of it. Our law here about vows, although applying to all time, as is explained (in Baba Bathra there) by the application of a גזרה שוה to שחוטי חוץ, is also made important by this mode of introduction. By this making it parallel to שחוטי חוץ, the general address to ראשי המטות is extended to אהרן ובניו וכל ישראל as at שחוטי חוץ and the procedure of mitigating, making vows void is given to any three men out of the people who are

3. If a man vow a vow unto אִישׁ כִּי־יִדַּר נֶדֶר לַיהוָה אֵין
God, or swear an oath to bind a

capable of forming a just opinion, even if otherwise they do not belong to the class of those who possess legal knowledge, מומחה; as then רמב"ם suffices. יחיד מומחה altogether a סמוך as it is for the procedures of other laws, and does not mean רב מובהק. A peculiarity which the ר"ן on Nedarim 87b simply deducts from the conception ראשי המטות which does not involve judicial qualification to an eminent degree, אלקים as decisions in other laws do. All these laws agree with the way we have taken the נדרים chapter to be a chapter on free-willed legislation and the rights of customs, separated from the real legislation and having a subsidiary position. But this placing the נדרים chapter parallel to the שחוטי חוץ chapter which results (ibid.) in making the power of annulling the validity of vows apply also to the latter to נדרי הקדש, נדרי שאלה בהקדש, נדרי קדש may rest on a deep inner reason. For the words of our sages הנודר כאלו בנה במה, והמקיימו כאלו נדר במה, and נדר מקריב עליו קרבן does express such an inner relation. Both, נדר במה and נדר aspire to the sanction of acting purely subjectively at one's own discretion, apart from and beside what the Torah ordains. The generality, the universal application which such a general sanction expresses for שחוטי חוץ and נדרים is absolutely reprehensible. In the נדרים-laws such subjectivity receives only a limited and conditional sphere of activity. (See Nedarim 22a, and ר"ן thereon).

V. 3. נדר. אִישׁ כִּי יִדַּר נֶדֶר לַיהוָה וגו'. (see Gen. XXVIII,20). Up to now, apart from the special vow to Nazaritism, we only know נדר as נדרי הקדש or for קדשי מזבח, קרבן, as dedicating or vowing an object to the Temple, הרי עלי or נדבה, הרי זו, קדשי בדק הבית, נדר (Levit. XXII,21), and in both cases the object affected, if by נדבה immediately, if by נדר at the moment it is fulfilled, becomes prohibited to be used for any profane use. Now the case is given here that a person על נפשו, that somebody makes a vow whereby an object does not become prohibited from use generally, but solely על נפשו, by himself, to himself it is as if affected by a נדר הקדש. Hence, we believe, the saying in Nedarim 14a: אִישׁ כִּי יִדַּר נֶדֶר לַיהוָה עד שידור בדבר הנדור, the vow discussed here is only valid if made regarding an object which could legally be made prohibited for his use by himself e.g. could be vowed to נדבה or for קדשי מזבח. But not באסור, if e.g. he had said: it shall be prohibited to me as נבלה or דם, as the prohibition of דם or נבלה is not one which is effected by a vow. This limiting the object to one which must be of a הקדש-like character is called החמסה. So that the actual נדר is only a factual vow inasmuch as it is to give an object the serious

טורי זהב

יורה דעה רג נדרים

שפתי כהן

א

באר הגולה עם ציונים מהש"ך

רג א. נרימח נדרים דף כ"ב ע"א. ומסיים שמופך למעול בשבועות [ופירושו התוספות שם ד"ה אל ור"ן ד"ה אל] דממייר טפי:

ב. ממירח דשמואל שם דף כ"ב ע"א וליף לה [דכו אגרו] מדכתיב [דברים כג] וכל חמלה לנדור: ג. מנח דרב דמי אחוה דרב ספרא מפסוק הנוכח [כחומות] [נדרים] דף (ע"ו) [ע"ו] ופ"ט: ד. ירושלמי פרק קמח לנדריס [הלכה א]: (* פירוש, שכתובים בו העצירות עשה א): ה. נרימח דרבי נתן נדרים דף (פ"ג ע"ב) [כב, א] [וכפירוש הר"ש [ד"ה הנהיג] והר"ן [ד"ה הנהיג]: (* פירוש, שמיצ משום שמוצי חוץ [ר"ן] שם ד"ה והמקיימן): *א. סמ"ג סוף לארץ רמב"ן רמב"ם סוף הלכות נדרים: י. רמב"ם סוף הלכות נדרים ומציא ראה שנאמר [מהלל קט, יא] נדר לה' אשלו. וכן כתב סמ"ג [סג]: י. נרימח שם דף ט' ע"א וכלשונא במחל ריש דף י' ע"א מי קאמר רבי יהודה נדבה נדר לא אמר וכי וכפירוש הר"ש [שם פ"א סימן ט]: ח. שם [בגמ'] [נדר"ש]: *א. טור עמוד שא': ט. הר"ש שם:

רג א פנקסו בו'. כלומר מן השמים פוחמין פנקס מעשיו ומקדקים בהם: ב והני מידי בו'. אבל אם נדר לנדקה או להקדש וכו', עיין לקמן ריש סימן רנ"ח: ג וכן אם נשבע בו'. [פירוש] ד נשבעה כתיב [שמות כ] ו' לא ינקה, ולכך יש מחמירין בשבועה דאין לה התרה כדאיתא בטור וכו' לקמן סימן ר"ל [עמוד מפס"ח] וע"ש: ד יאמר בצ"א נדר. ר"ל, שיאמר בפירוש בלא נדר, אבל אין פירוש שיפסוק סתם ולא יאמר שהוא עושה משום נדר, דלף אם פוסק סתם הוא נדר, פרישה [אם ית, ו] עיין לקמן סימן רנ"ו סעיף ג' ד':

והמקיימו (* באילו הקריב עליה קרבן * שמוכר יותר שישאל על נדרו ב [ג] והני מיילי בשאר נדרים * א) אבל נדרי הקדש מצוה לקיימן ולא ישאל עליהם אלא מדוחק: [הלכה] [ג] ג [ד] וכן א) נשבע על איזה דבר לא ישאל עליו אלא מדוחק: [ה] [ד] צריך לזוהר שלא ידור שום דבר [ו] ואפילו צדקה אין טוב לידור * אלא אם ישנו בידו יתן מיד ואם לאו (ד) לא ידור עד (ו) שיהיה לו * ואם פוסקים צדקה וצריך לפסוק עמהם ד (ה) (א) יאמר בלא נדר:

נפתחות. בטור [עמוד רנ"ט] שם ירושלמי [נדרים פ"א הלכה א] דרש לה מקרא [משלי כ] דואחר נדרים לבקר, ומציא [טור סג] קודם לזה דרשא אחרת כל שמחיל לנדור פנקסו מתבקשת, ואחר כך מציא דרשא זו שהעמיק [ש"ע] כאן, שם דבר אחר. ונראה דאיכא בין הנהו דרשות פלוגתא דרבי מאיר ורבי יהודה ריש חולין [ג] א. דרבי מאיר סבירא ליה טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר, ורבי יהודה סבירא ליה טוב מזה ומזה נודר ומשלים, דהדרשה ראשונה סבירא ליה כרבי מאיר על כן אמר חייב שעושה נדר מבקשין פנקסו מעשיו אם הוא כדאי לך, דהיינו אם הוא בר הכי שיקיים מה שנדר, והדרשה השנייה סבירא ליה כרבי יהודה דטוב שידור, ואין עונש אלא על שאינו משלים חייב, ועל כן אמר אחר נדרו פנקסו נפתחה, פירוש פנקס שעושותיו סדורים שם נפתחים עכשיו לשלם גמולו, כההיא [שם לג, א] דנפל מורא חדל סכינא: (ג) וכן אם נשבע בו'. שם במדלי [שבעות רמו משנת] הטעם שיש גאוניס סבירא להו דלשבועה אין מועיל התרה: (ד) לא ידור עד שיהיה לו. פירוש, דלנפק דעתך דכל שאין לו מכלל מקום יקבל עליו אם יהיה לו, כדאשכחן ערך א' חם למהריק"ש

רג א פנקסו בו' נדרים. וכל שכן בשבועות אפילו יקיימו: טפי ג שמוכר יותר שישאל על נדרו בו'. אבל שבועה מצוה שלא ישאל עליה: ב [פ"א נדרים]. לכן הרמב"ם פרק ד' מהלכות נדרים [הלכה ז] וכסם שנשאלים על נדרי האיסור ומסירים אותו, כך נשאלין על נדרי הקדש וממירין אותו, בין נדרי קדשי צדק כגון פין קדשי מזבח, ואין נשאלין על התמורה, וכסם שהאזן או הנעל מפר נדרי איסור כך מפר נדרי הקדשות הדומים לנדרי האיסור. ועיין סימן רנ"ח דין ו' לפנים, ועיין ריש סימן רנ"ה [נערך להם], ועיין סימן של"א דין מ"ח:

ביאור הגר"א

רג א [ש"ע סעיף א] אב"ב נדרי הקדש מצוה לקיימן, ונדרי נדקה, עיין [א] [ש"ע א] ונקרא בו'. נדרים ע"ז ב' [ונצטר הגולה את ג עטות סופר]: [ב] [ש"ע ב] אחר בו'. ירושלמי [נדרים] פרק א' [הלכה א] והביאו הרא"ש [שם] בפרק א' [סימן ח]: [ג] [ש"ע ג] והני מידי בו'. [שם] ג"ט א' ועיין ר"ן [שם] ד"ה תרומה בו': [ד] [נהגו] וכן אם בו'. עיין ראש"ש [שם] ריש פרק ג' סימן ב' [שכתב] ועוד כתב [הר"ף ז'] דלא מודקקי רבנן לשבועות כו', וכן היה מחמיר בו', ואף שאינו מצד הדין כמו שכתב הרא"ש שם וכל אלו חומרות כו' וכן כתב המרדכי [שבועות רמו משנת], מכל מקום כתב שיש להחמיר כמו שכתוב סוף פרק המדיר [בחוה"ט, עו] וזל חזי אי איתשיל בו'. וכמו שכתוב [מהלל טו, ד] נשבע להרע ולא ימיר, ובפרק השולח [ניטן ל"ד ע"ב ל"ה ע"א] נמנעו להשביעה וכיצוא: [ה] [ש"ע ד] צריך בו'. עיין בבאר הגולה [אח ז] וכן הוא סתם מתניתין שם [נדרים ט, א] כנדרי כמו שכתבאר שם: [ו] ואפילו כו' א"א בו'. כנוכר לעיל וכמו שכתוב שם [ז, א] ר' יהודה לטעמיה כו', והוה שכתב [ש"ע] ואם פוסקין כו', וכן בהלל שם [ט, ב]:

הגהות רעק"א

רג א [ש"ע סעיף א] אב"ב נדרי הקדש מצוה לקיימן, ונדרי נדקה, עיין [א] [ש"ע א] ונקרא בו'. נדרים ע"ז ב' [ונצטר הגולה את ג עטות סופר]: [ב] [ש"ע ב] אחר בו'. ירושלמי [נדרים] פרק א' [הלכה א] והביאו הרא"ש [שם] בפרק א' [סימן ח]: [ג] [ש"ע ג] והני מידי בו'. [שם] ג"ט א' ועיין ר"ן [שם] ד"ה תרומה בו': [ד] [נהגו] וכן אם בו'. עיין ראש"ש [שם] ריש פרק ג' סימן ב' [שכתב] ועוד כתב [הר"ף ז'] דלא מודקקי רבנן לשבועות כו', וכן היה מחמיר בו', ואף שאינו מצד הדין כמו שכתב הרא"ש שם וכל אלו חומרות כו' וכן כתב המרדכי [שבועות רמו משנת], מכל מקום כתב שיש להחמיר כמו שכתוב סוף פרק המדיר [בחוה"ט, עו] וזל חזי אי איתשיל בו'. וכמו שכתוב [מהלל טו, ד] נשבע להרע ולא ימיר, ובפרק השולח [ניטן ל"ד ע"ב ל"ה ע"א] נמנעו להשביעה וכיצוא: [ה] [ש"ע ד] צריך בו'. עיין בבאר הגולה [אח ז] וכן הוא סתם מתניתין שם [נדרים ט, א] כנדרי כמו שכתבאר שם: [ו] ואפילו כו' א"א בו'. כנוכר לעיל וכמו שכתוב שם [ז, א] ר' יהודה לטעמיה כו', והוה שכתב [ש"ע] ואם פוסקין כו', וכן בהלל שם [ט, ב]:

[שם] ד"ה תרומה בו': [ד] [נהגו] וכן אם בו'. עיין ראש"ש [שם] ריש פרק ג' סימן ב' [שכתב] ועוד כתב [הר"ף ז'] דלא מודקקי רבנן לשבועות כו', וכן היה מחמיר בו', ואף שאינו מצד הדין כמו שכתב הרא"ש שם וכל אלו חומרות כו' וכן כתב המרדכי [שבועות רמו משנת], מכל מקום כתב שיש להחמיר כמו שכתוב סוף פרק המדיר [בחוה"ט, עו] וזל חזי אי איתשיל בו'. וכמו שכתוב [מהלל טו, ד] נשבע להרע ולא ימיר, ובפרק השולח [ניטן ל"ד ע"ב ל"ה ע"א] נמנעו להשביעה וכיצוא: [ה] [ש"ע ד] צריך בו'. עיין בבאר הגולה [אח ז] וכן הוא סתם מתניתין שם [נדרים ט, א] כנדרי כמו שכתבאר שם: [ו] ואפילו כו' א"א בו'. כנוכר לעיל וכמו שכתוב שם [ז, א] ר' יהודה לטעמיה כו', והוה שכתב [ש"ע] ואם פוסקין כו', וכן בהלל שם [ט, ב]:

ציונים לרמ"א עם ציונים מהש"ך

רג א (א) נדרים. וכל שכן בשבועות אפילו יקיימו: טפי ג שמוכר יותר שישאל על נדרו בו'. אבל שבועה מצוה שלא ישאל עליה: ב [פ"א נדרים]. לכן הרמב"ם פרק ד' מהלכות נדרים [הלכה ז] וכסם שנשאלים על נדרי האיסור ומסירים אותו, כך נשאלין על נדרי הקדש וממירין אותו, בין נדרי קדשי צדק כגון פין קדשי מזבח, ואין נשאלין על התמורה, וכסם שהאזן או הנעל מפר נדרי איסור כך מפר נדרי הקדשות הדומים לנדרי האיסור. ועיין סימן רנ"ח דין ו' לפנים, ועיין ריש סימן רנ"ה [נערך להם], ועיין סימן של"א דין מ"ח:

באר היטב

רג א [ש"ע סעיף א] אב"ב נדרי הקדש מצוה לקיימן, ונדרי נדקה, עיין [א] [ש"ע א] ונקרא בו'. נדרים ע"ז ב' [ונצטר הגולה את ג עטות סופר]: [ב] [ש"ע ב] אחר בו'. ירושלמי [נדרים] פרק א' [הלכה א] והביאו הרא"ש [שם] בפרק א' [סימן ח]: [ג] [ש"ע ג] והני מידי בו'. [שם] ג"ט א' ועיין ר"ן [שם] ד"ה תרומה בו': [ד] [נהגו] וכן אם בו'. עיין ראש"ש [שם] ריש פרק ג' סימן ב' [שכתב] ועוד כתב [הר"ף ז'] דלא מודקקי רבנן לשבועות כו', וכן היה מחמיר בו', ואף שאינו מצד הדין כמו שכתב הרא"ש שם וכל אלו חומרות כו' וכן כתב המרדכי [שבועות רמו משנת], מכל מקום כתב שיש להחמיר כמו שכתוב סוף פרק המדיר [בחוה"ט, עו] וזל חזי אי איתשיל בו'. וכמו שכתוב [מהלל טו, ד] נשבע להרע ולא ימיר, ובפרק השולח [ניטן ל"ד ע"ב ל"ה ע"א] נמנעו להשביעה וכיצוא: [ה] [ש"ע ד] צריך בו'. עיין בבאר הגולה [אח ז] וכן הוא סתם מתניתין שם [נדרים ט, א] כנדרי כמו שכתבאר שם: [ו] ואפילו כו' א"א בו'. כנוכר לעיל וכמו שכתוב שם [ז, א] ר' יהודה לטעמיה כו', והוה שכתב [ש"ע] ואם פוסקין כו', וכן בהלל שם [ט, ב]:

פתחי תשובה

רג א [ש"ע סעיף א] אב"ב נדרי הקדש מצוה לקיימן, ונדרי נדקה, עיין [א] [ש"ע א] ונקרא בו'. נדרים ע"ז ב' [ונצטר הגולה את ג עטות סופר]: [ב] [ש"ע ב] אחר בו'. ירושלמי [נדרים] פרק א' [הלכה א] והביאו הרא"ש [שם] בפרק א' [סימן ח]: [ג] [ש"ע ג] והני מידי בו'. [שם] ג"ט א' ועיין ר"ן [שם] ד"ה תרומה בו': [ד] [נהגו] וכן אם בו'. עיין ראש"ש [שם] ריש פרק ג' סימן ב' [שכתב] ועוד כתב [הר"ף ז'] דלא מודקקי רבנן לשבועות כו', וכן היה מחמיר בו', ואף שאינו מצד הדין כמו שכתב הרא"ש שם וכל אלו חומרות כו' וכן כתב המרדכי [שבועות רמו משנת], מכל מקום כתב שיש להחמיר כמו שכתוב סוף פרק המדיר [בחוה"ט, עו] וזל חזי אי איתשיל בו'. וכמו שכתוב [מהלל טו, ד] נשבע להרע ולא ימיר, ובפרק השולח [ניטן ל"ד ע"ב ל"ה ע"א] נמנעו להשביעה וכיצוא: [ה] [ש"ע ד] צריך בו'. עיין בבאר הגולה [אח ז] וכן הוא סתם מתניתין שם [נדרים ט, א] כנדרי כמו שכתבאר שם: [ו] ואפילו כו' א"א בו'. כנוכר לעיל וכמו שכתוב שם [ז, א] ר' יהודה לטעמיה כו', והוה שכתב [ש"ע] ואם פוסקין כו', וכן בהלל שם [ט, ב]:

רג א [ש"ע סעיף א] אב"ב נדרי הקדש מצוה לקיימן, ונדרי נדקה, עיין [א] [ש"ע א] ונקרא בו'. נדרים ע"ז ב' [ונצטר הגולה את ג עטות סופר]: [ב] [ש"ע ב] אחר בו'. ירושלמי [נדרים] פרק א' [הלכה א] והביאו הרא"ש [שם] בפרק א' [סימן ח]: [ג] [ש"ע ג] והני מידי בו'. [שם] ג"ט א' ועיין ר"ן [שם] ד"ה תרומה בו': [ד] [נהגו] וכן אם בו'. עיין ראש"ש [שם] ריש פרק ג' סימן ב' [שכתב] ועוד כתב [הר"ף ז'] דלא מודקקי רבנן לשבועות כו', וכן היה מחמיר בו', ואף שאינו מצד הדין כמו שכתב הרא"ש שם וכל אלו חומרות כו' וכן כתב המרדכי [שבועות רמו משנת], מכל מקום כתב שיש להחמיר כמו שכתוב סוף פרק המדיר [בחוה"ט, עו] וזל חזי אי איתשיל בו'. וכמו שכתוב [מהלל טו, ד] נשבע להרע ולא ימיר, ובפרק השולח [ניטן ל"ד ע"ב ל"ה ע"א] נמנעו להשביעה וכיצוא: [ה] [ש"ע ד] צריך בו'. עיין בבאר הגולה [אח ז] וכן הוא סתם מתניתין שם [נדרים ט, א] כנדרי כמו שכתבאר שם: [ו] ואפילו כו' א"א בו'. כנוכר לעיל וכמו שכתוב שם [ז, א] ר' יהודה לטעמיה כו', והוה שכתב [ש"ע] ואם פוסקין כו', וכן בהלל שם [ט, ב]:

הגהות והערות

רג א [ש"ע סעיף א] אב"ב נדרי הקדש מצוה לקיימן, ונדרי נדקה, עיין [א] [ש"ע א] ונקרא בו'. נדרים ע"ז ב' [ונצטר הגולה את ג עטות סופר]: [ב] [ש"ע ב] אחר בו'. ירושלמי [נדרים] פרק א' [הלכה א] והביאו הרא"ש [שם] בפרק א' [סימן ח]: [ג] [ש"ע ג] והני מידי בו'. [שם] ג"ט א' ועיין ר"ן [שם] ד"ה תרומה בו': [ד] [נהגו] וכן אם בו'. עיין ראש"ש [שם] ריש פרק ג' סימן ב' [שכתב] ועוד כתב [הר"ף ז'] דלא מודקקי רבנן לשבועות כו', וכן היה מחמיר בו', ואף שאינו מצד הדין כמו שכתב הרא"ש שם וכל אלו חומרות כו' וכן כתב המרדכי [שבועות רמו משנת], מכל מקום כתב שיש להחמיר כמו שכתוב סוף פרק המדיר [בחוה"ט, עו] וזל חזי אי איתשיל בו'. וכמו שכתוב [מהלל טו, ד] נשבע להרע ולא ימיר, ובפרק השולח [ניטן ל"ד ע"ב ל"ה ע"א] נמנעו להשביעה וכיצוא: [ה] [ש"ע ד] צריך בו'. עיין בבאר הגולה [אח ז] וכן הוא סתם מתניתין שם [נדרים ט, א] כנדרי כמו שכתבאר שם: [ו] ואפילו כו' א"א בו'. כנוכר לעיל וכמו שכתוב שם [ז, א] ר' יהודה לטעמיה כו', והוה שכתב [ש"ע] ואם פוסקין כו', וכן בהלל שם [ט, ב]:

רג א [ש"ע סעיף א] אב"ב נדרי הקדש מצוה לקיימן, ונדרי נדקה, עיין [א] [ש"ע א] ונקרא בו'. נדרים ע"ז ב' [ונצטר הגולה את ג עטות סופר]: [ב] [ש"ע ב] אחר בו'. ירושלמי [נדרים] פרק א' [הלכה א] והביאו הרא"ש [שם] בפרק א' [סימן ח]: [ג] [ש"ע ג] והני מידי בו'. [שם] ג"ט א' ועיין ר"ן [שם] ד"ה תרומה בו': [ד] [נהגו] וכן אם בו'. עיין ראש"ש [שם] ריש פרק ג' סימן ב' [שכתב] ועוד כתב [הר"ף ז'] דלא מודקקי רבנן לשבועות כו', וכן היה מחמיר בו', ואף שאינו מצד הדין כמו שכתב הרא"ש שם וכל אלו חומרות כו' וכן כתב המרדכי [שבועות רמו משנת], מכל מקום כתב שיש להחמיר כמו שכתוב סוף פרק המדיר [בחוה"ט, עו] וזל חזי אי איתשיל בו'. וכמו שכתוב [מהלל טו, ד] נשבע להרע ולא ימיר, ובפרק השולח [ניטן ל"ד ע"ב ל"ה ע"א] נמנעו להשביעה וכיצוא: [ה] [ש"ע ד] צריך בו'. עיין בבאר הגולה [אח ז] וכן הוא סתם מתניתין שם [נדרים ט, א] כנדרי כמו שכתבאר שם: [ו] ואפילו כו' א"א בו'. כנוכר לעיל וכמו שכתוב שם [ז, א] ר' יהודה לטעמיה כו', והוה שכתב [ש"ע] ואם פוסקין כו', וכן בהלל שם [ט, ב]:

איצר מפרשים

רג א [ש"ע סעיף א] אב"ב נדרי הקדש מצוה לקיימן, ונדרי נדקה, עיין [א] [ש"ע א] ונקרא בו'. נדרים ע"ז ב' [ונצטר הגולה את ג עטות סופר]: [ב] [ש"ע ב] אחר בו'. ירושלמי [נדרים] פרק א' [הלכה א] והביאו הרא"ש [שם] בפרק א' [סימן ח]: [ג] [ש"ע ג] והני מידי בו'. [שם] ג"ט א' ועיין ר"ן [שם] ד"ה תרומה בו': [ד] [נהגו] וכן אם בו'. עיין ראש"ש [שם] ריש פרק ג' סימן ב' [שכתב] ועוד כתב [הר"ף ז'] דלא מודקקי רבנן לשבועות כו', וכן היה מחמיר בו', ואף שאינו מצד הדין כמו שכתב הרא"ש שם וכל אלו חומרות כו' וכן כתב המרדכי [שבועות רמו משנת], מכל מקום כתב שיש להחמיר כמו שכתוב סוף פרק המדיר [בחוה"ט, עו] וזל חזי אי איתשיל בו'. וכמו שכתוב [מהלל טו, ד] נשבע להרע ולא ימיר, ובפרק השולח [ניטן ל"ד ע"ב ל"ה ע"א] נמנעו להשביעה וכיצוא: [ה] [ש"ע ד] צריך בו'. עיין בבאר הגולה [אח ז] וכן הוא סתם מתניתין שם [נדרים ט, א] כנדרי כמו שכתבאר שם: [ו] ואפילו כו' א"א בו'. כנוכר לעיל וכמו שכתוב שם [ז, א] ר' יהודה לטעמיה כו', והוה שכתב [ש"ע] ואם פוסקין כו', וכן בהלל שם [ט, ב]:

רג א [ש"ע סעיף א] אב"ב נדרי הקדש מצוה לקיימן, ונדרי נדקה, עיין [א] [ש"ע א] ונקרא בו'. נדרים ע"ז ב' [ונצטר הגולה את ג עטות סופר]: [ב] [ש"ע ב] אחר בו'. ירושלמי [נדרים] פרק א' [הלכה א] והביאו הרא"ש [שם] בפרק א' [סימן ח]: [ג] [ש"ע ג] והני מידי בו'. [שם] ג"ט א' ועיין ר"ן [שם] ד"ה תרומה בו': [ד] [נהגו] וכן אם בו'. עיין ראש"ש [שם] ריש פרק ג' סימן ב' [שכתב] ועוד כתב [הר"ף ז'] דלא מודקקי רבנן לשבועות כו', וכן היה מחמיר בו', ואף שאינו מצד הדין כמו שכתב הרא"ש שם וכל אלו חומרות כו' וכן כתב המרדכי [שבועות רמו משנת], מכל מקום כתב שיש להחמיר כמו שכתוב סוף פרק המדיר [בחוה"ט, עו] וזל חזי אי איתשיל בו'. וכמו שכתוב [מהלל טו, ד] נשבע להרע ולא ימיר, ובפרק השולח [ניטן ל"ד ע"ב ל"ה ע"א] נמנעו להשביעה וכיצוא: [ה] [ש"ע ד] צריך בו'. עיין בבאר הגולה [אח ז] וכן הוא סתם מתניתין שם [נדרים ט, א] כנדרי כמו שכתבאר שם: [ו] ואפילו כו' א"א בו'. כנוכר לעיל וכמו שכתוב שם [ז, א] ר' יהודה לטעמיה כו', והוה שכתב [ש"ע] ואם פוסקין כו', וכן בהלל שם [ט, ב]:

רג א [ש"ע סעיף א] אב"ב נדרי הקדש מצוה לקיימן, ונדרי נדקה, עיין [א] [ש"ע א] ונקרא בו'. נדרים ע"ז ב' [ונצטר הגולה את ג עטות סופר]: [ב] [ש"ע ב] אחר בו'. ירושלמי [נדרים] פרק א' [הלכה א] והביאו הרא"ש [שם] בפרק א' [סימן ח]: [ג] [ש"ע ג] והני מידי בו'. [שם] ג"ט א' ועיין ר"ן [שם] ד"ה תרומה בו': [ד] [נהגו] וכן אם בו'. עיין ראש"ש [שם] ריש פרק ג' סימן ב' [שכתב] ועוד כתב [הר"ף ז'] דלא מודקקי רבנן לשבועות כו', וכן היה מחמיר בו', ואף שאינו מצד הדין כמו שכתב הרא"ש שם וכל אלו חומרות כו' וכן כתב המרדכי [שבועות רמו משנת], מכל מקום כתב שיש להחמיר כמו שכתוב סוף פרק המדיר [בחוה"ט, עו] וזל חזי אי איתשיל בו'. וכמו שכתוב [מהלל טו, ד] נשבע להרע ולא ימיר, ובפרק השולח [ניטן ל"ד ע"ב ל"ה ע"א] נמנעו להשביעה וכיצוא: [ה] [ש"ע ד] צריך בו'. עיין בבאר הגולה [אח ז] וכן הוא סתם מתניתין שם [נדרים ט, א] כנדרי כמו שכתבאר שם: [ו] ואפילו כו' א"א בו'. כנוכר לעיל וכמו שכתוב שם [ז, א] ר' יהודה לטעמיה כו', והוה שכתב [ש"ע] ואם פוסקין כו', וכן בהלל שם [ט, ב]:

מייירי וזדרצקן לר"מ קנים שוגג אטו מזיד, ומ"מ דינה לא קיי"ל לקנים זדרצקן אלא כרצקן דמתני'.

עד שינהוג בו איסור וכו'. עיין מ"ש ש"ך סי' ר"ח ס"ק י"ד, וכתבתי על הגליון, הנה זכוונת הריב"ש כוון האמת, אבל על הש"ע קשה, דא"כ הכך דסי' ר"ח דמייירי זמי שזלזל זנדווי, ה"ל לאחויי לקמן זכלכות נדוי וחרס, וכך דהתם דעזר על נדר שקיבל זנדווי, מקומו הכא זסי' ר"ח. ע"כ נלע"ד זכוונת הש"ע ע"פ דרכו של הז"ח דמייירי שזכשוי יכול לעמוד זלי אותן הפירות ויכול לעמוד זקנס שלו, אך אז זשעה שזער היה כעין אונס שהיה זמקום וזמן שלא היה יכול לעמוד זלעדיהן, ואז זדאורייתא קנסין ולא זדרצקן, אבל כשזער זשאת נפש וגם עכשוי יכול לעמוד זקנסו, אז גם זדרצקן קנסין, וכן נוטה לשון הז"ח למטיין זו.

שסופך זמעוז בנדריים. כן נ"ל גירסא נכונה, דמועל זנדריים חמור עפי עוצא ממועל זשזועה כזבזאר זרמז"ן ר"פ מעות [ל' ג'] דנדריים ע"ג תורה עולים ע"ש.

ולקמן כ"ז ע"ז דמחמריין שלא להזדקק להחיר זשזועה עפי מנדריים, היינו להחיר זשזועתו ויהיה זשזועת שוא למפרע ונשא שס אלהיו לשוא, זזה זשזועה חמורה, אבל אס אינו שואל ומתחרע נמלא אין כאן זשזועת שוא רק שזער על השזועה, זזה קשה עונש נדריים מעונש זשזועות. (וע' דף י"ח ע"א ומאי חומרא וכו' ע"ש). וזאלמנה נמנעו מלהשזיעה [גיטין ל"ד ע"ז] משום שהיתה נשזעת זשזועת שוא ושקר, והתקין ר"ג הזקן שזחיה נודרת והס היו זמכריים על הנדריים עפי שלא למעול, וזזה ניחא שלא התקין ר"ג שזשזע שלא זטעום דזר פלוני והיינו מרוויחים למ"ד [לקמן כ"ז ע"ז] אין זקקיים לאלהי ישראל דלא הוה לן למיחש דלמא אזלא לגזי חסס ושרי לה, ולהג"ל ניחא דלא היו זחיריים כ"כ לעזור על השזועה אבל למעול זנדריים היו זחיריים עפי.

דף כ' ע"ב: א"ר יוחנן זו דברי יוחנן בן דהבאי אב"א אמרו חכמים אין הלכה וכו'. [עיין חי' כתובות (פיעטערקוב) מ"ז ע"ז ד"ה וכן הוא אומר].

ברוך אל ראשון ואין שני, אשר עזרני בחידושי פרק שני, הוא כבודי ומרים ראשי, יגמור בעדי בחידושי פרק שלישי.

פרק שלישי

ל"ל, ודע שכל אלו הנדריים כולם אין הפרש זכס זין נדר ושזועה ולכך אין לריכיס הפרה, אלא זרחין (ור"ל זשזועות זרחין) אין מותר זשזועות כנלע"ד.

דף כ"ב ע"א: תמה ר' יוחנן זכדי בתיב ונתן ה' דף שם זב רגז בבב"א בתיב, א"ל ההוא שעתא זא עברינן ירדנא. פי' וזארן עזר הירדן מקום שליטת הכעס, אדרבא מלינו זגלעד נפישא רולחיס [מכות ע' ע"ז], אע"ג דהוא קדוש זקדושת א"י, מ"מ הכך סגולה דליכא כעס הוא מעזר הירדן (מזרחה) [מערכה] דוקא*).

ונתן ה' דף שם זב רגז בבב"א בתיב. כי מטבע הארץ הקדושה לגדל אנשי חסד, ואפילו זשעה זשלונן של ישראל נקראו מלכיה מלכי חסד כזבזאר גזי זן דדד [מלכים א', ל' כ'], ומש"ה הותירו הכנענים והתחסדו עמס. ומש"ה ריחם שאל על אגג כי זנימין ושזעו מעותד יותר לחסד כי נולד זארן ישראל, ע"כ נקרא זן ימין [רש"י זראשית ל"ה י"ח], מש"כ זצזל וח"ל עזעס להולידי ולגדל אכזריים זלתי לרחס*

דף כ"א ע"ב: הכא ספיקא הוא וכו' תיבעי. הרמז"ס לא מיייתי הכך ספיקא זפ"ד [מה' נדריים] הלכה ג', וכתב הכ"מ שסמך עלמו מדלא כתב להחיר ממילא נשמע שזסור. וזדריו ז"ע ה"ל להשמיענו שאינו אלא ספק איסור זדרכו זכל מקום. ע"כ נלענ"ד דהרמז"ס לא גרס זסיוס הש"ס תיזעו, דהוה כמו תיקו, וכאילו נסתפק הש"ס זדינא, אלא הספק הוא זכונת הנודר, וכיון שאין מחשזת לזו גלוי לפנינו זזכרחה שזב ממילא אזלין זתר דיבור פיו, דזדריים שזלז שאינס מוכרחים ומזבזאריים אותן דזריים שזלז לא הויין דזריים ואסור זודחי מן התורה כנלענ"ד.

תנא תני ארבעה נדריים התירו חכמים וכו'. עיין לח"מ פ"ד הלכה ג', ופירושו זפירוש המשנה להרמז"ס אינס מחזוריים לפע"ד. דהין זמת מסזרזא דגזי זשזועה אין לומר שזרז חזרו נשא שס אלהיו לשוא אפילו לא הזכיר השס להדיא מ"מ כל זשזועה רלונו שזשזע זשמו הגדול, וא"כ כיון שזדריים שזלז אינס דזריים רק זמת שרגילים לזר זכך, ודי שזרחים זנדר אבל זשזועה נמי, זמתהה, וא"כ זשזועות זרחים אסורים. וזדזרי הרמז"ס [מ"ג] והרע"ז [מ"ד] ע"ס הוא וכן

*א (דרושים ואגדות ח"ס (ירושלים תשנ"ה) ר"ל ב' ד"ה והענין. הודפס מאתר אוצר החכמה

(א) תו"מ השלם דברים, ל"ג א' ד"ה וי"ל, ודרשות ח"ב, שכ"ד ד' ד"ה ואמר. נתם סופר <על הש"ס -> נדריים / סופר. משה בו שמואל [עמוד 35] {743502}

אגרת המזמר להרמב"ן

הננו מביאים כאן מקודם את כל אגרת הרמב"ן בשלימותה, כדי שהלומדים יוכלו ללמדה כולו כאחת. ואח"כ הבאנו שוב את האגרת קטע קטע בנפרד עם הביאור שעל הקטע ההוא, כדי שיהיה מובן על מה הולך הביאור.

שמע בני מוסר אביך ואל תשוש תורת אבך (משלי א') תתנהג תמיד לדבר כל דבריך בנחת לכל אדם ובכל עת, ובוה תנצל מן הכעס שהיא מדה רעה להחטיא בני אדם. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדריס כ"א), "כל הכועס, כל מיני גיהנם שולטין בו, שנאמר (קהלת יא), "חסר כעס מלכך והעבר רעה מבשרך", ואין רעה אלא גיהנם, שנאמר (משלי ט"ז), "וגם רשע ליום רעה". וכאשר תנצל מן הכעס, תעלה על לבך מדת הענוה, שהיא מדה טובה מכל המדות טובות, שנאמר (שם כ"ב) "עקב ענוה יראת ה'".

ובעבור הענוה, תעלה על לבך מדת היראה, כי תתן אל לבך תמיד (אבות פרק ג') מאין באת, ולאן אתה הולך, ושאתה רמה ותולעה בחייך ואף כי במותך, ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון, לפני מלך הכבוד, שנאמר (דברי הימים ב' ו'), "הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי לבות בני אדם". ונאמר (ירמיהו כ"ג), "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה'". וכאשר תחשוב את כל אלה, תירא מכבודך ותשמר מן החטא. וכמדות האלה תהיה שמח בחלקך.

וכאשר תתנהג במדת הענוה להתבושש מכל אדם ולהתפחד ממנו (מן השם יתברך) ומן החטא, אז תשרה עליך רוח השכינה וזיו כבודה וחיי עולם הבא.

ועתה בני, דע וראה, כי המתנאה בלבו על הבריות, מורד הוא במלכות שמים, כי מתפאר הוא בלבוש מלכות שמים, שנאמר (תהלים צ"ג), "ה' מלך גאות לבש וגו'". וכמה יתנאה לב האדם? אם בעושר "ה' מוריש ומעשיר" (שמואל א' א'). ואם בכבוד הלא לאלקים הוא, שנאמר (דברי הימים א' כ"ט), "והעשר והכבוד מלפניך", ואיך מתפאר בכבוד קונו? ואם מתפאר בתכמה "מסיר שפה לנאמנים ומעם זקנים יקח" (איוב י"ב). נמצא, הכל שוה לפני המקום, כי באפו משפיל גאים, וברצונו מגביה שפלים, לכן השפל עצמך

וינשאך המקום.

מסכת שבת

של"ה

נר מצוה

קצו

* הגה"ה

ואמר 'כל היום', פי חף לילה פיוס יאיר, פלו חסד. וסימנך, 'יוםס ילנה ה' חסדו' (תהלים מג, ט), פי גס לילה-יום פיוס, וזהו 'יוםס'.

ויאריך לבית הכנסת בשמחה, ויתפלל באהבה ובדבקות, ומכל שפן בקדשת שבת עצמה שיהיה באהבה רבה. וגרסינן בפרק כל כתבי (שבת קיט ב, בשינוי קצת) תניא רבי יוסי בר יהודה אומר, שני מלאכים מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע. מצא גרות דולקות ושלחן ערוף ומטה מצעת, מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת קף, - ומלאך רע עונה בעל פרחו אמן. ומצינו¹⁰ ענין זה מבאר היטב במדרשו של רבי שמעון בר יוחאי (זהר חדש דף ס' ע"א), כשאדם בא מבית הכנסת בערב שבת, באים עמו מלאכים מצד זה ומצד זה ושכינה על כלם, כאם על בנים. ובאותה שעה יפל מצדך וגו' רך בעיניך וגו' 'פי אתה ה' מחסי' וגו' 'לא תאנה אליך רעה' וגו' (תהלים צא, ז-י). וכל זה כשאדם בא לביתו ומקבל אושפיזוה בשמחה. וכשהשכינה רואה נר דלוק והמלאכים¹¹ שלחן ערוף ואיש ואשתו בשמחה, שכינה אומרת, זה משלי הוא, 'ישאל אשר בך אתפאר' (ישעיה מט, ג), ואם לאו, שכינה הולכת ומלאכים עמה, ויצר הרע בא וחייליו עמו, ומתחברים עמהם, ואומרים זה משלי הוא, ומן

זכו' (תפלת מוסף לשבת), מצוה לטעם קדם השבת טעם תבשילין של שבת לכבודה, עד כאן. ואחר כל המעשים הללו ואחר הדלקת גרות, יצא לקראת שבת לקבלה כסדר המזכר בתקוני שבת¹⁰.

עוד נכתב

לב. ומדת חסידות וקדשה יתרה היא, להיות מוכנים לצרף שבת במלאכות כבודות בחצות, ומחצות ואילך יהיה העסק הפל בקדשת שבת שכלו שבת, דהינו בהתעוררות תשובה ובתקוני מעשים ובלמוד התורה. ככה יעשו כל בני ביתו עד זמן הדלקת גרות, וסימנך 'ל"א תעשה כל מלאכה' (שמות כ, י). כי בהתחלת קדשה מחצות ואילך, ובתוספת שעה במוצאי שבת, שצריך להוסיף מקדש אל החל, הרי ל"א שעות¹⁰, וסימנך 'כל מלכים שלשים ואחד' (יהושע יב, כז). וסימנך 'חסד א"ל כל היום' * (תהלים נב, ג), כי יום השבת צריך להיות פלו בחן ובחסד ובשלום ובאהבה רבה, כי בו שובתים אפלו רשעים שבגיהנם (סנהדרין סה ב, וברשי"ד קברו של אביו). ועל פן עברה כפולה היא, מי שמראה פעם בשבת. וכבר נתנו סימנים (תקוני זהר תקון מ"ח דף פ"ה ע"א) 'לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת' (שמות לה, ג), והוא אש המחלקת וחמום הכעס. ויהיה נזהר בזה בזהירות גדולה מחצות [ערב] שבת ואילך שהוא ל"א שעות, וזהו 'לא תבערו אש' וגו'.

יד רמ"ה

סח. כתבנו על פי השל"ה דפוס ראשון, וכן הוא בתולעת יעקב - שמשם מקור הדברים (וכנזכר בהערה הקודמת), וכן הוא בעמק ברכה דפוס ראשון סימן נד ובמטה משה סימן תלה. ויצויין שבדפוסים המאוחרים נשתבשו הדברים הן בשל"ה והן בעמק ברכה, שבשל"ה מדפוס ב' ואילך מחקו לגמרי תיבת 'המלאכים', [וכן הוסיפו להלן: ואיש ואשתו בשמחה 'ובשלום'], ובעמק ברכה בדפוסים המאוחרים חברו הדברים - שהשכינה והמלאכים רואים נר דלוק ושלחן ערוך.

והנה בזהר שלפנינו (זהר חדש אחרי אות צו) איתא כמש"כ בעמק ברכה בדפוסים האחרונים הנ"ל, אמנם כבר כתב בפירוש הסולם (שם בחילופי גירסאות אות כ') שבדפוסים ראשונים של הזהר איתא שם כמש"כ בשל"ה ועמק ברכה דפו"ר, וכמש"כ בפנים.

סח. כנראה הכוונה לספר תיקוני שבת מהאר"י ז"ל, אשר נדפס בראשונה בשנת ש"ס ע"י הרמ"ע מפאנו בסוף ספר קיצור ראשית חכמה, ובלובלין שפ"ב, קראקא ש"צ, ועוד. ושם אחר שמאריך בענייני הכנת ערב שבת כותב וז"ל: בהגיע תור הכנסת כלה, מיד יזרו כל אחד ואחד וכו' ויאמרו איש לרעהו דודי נצא השדה לקראת שבת מלכתא וכו'.

סו. מקור הדברים שראוי לנהוג ל"א שעות בקדושת שבת הוא מדברי האריז"ל (פרי עץ חיים סוף שער יח), וראה בבני יששכר מאמרי השבתות מאמר ב' שהאריך בזה.

סז. מכאן עד סוף הקטע הוא מתולעת יעקב בסוד השבת, והובאו דבריו גם בעמק ברכה סימן נד (בשינוי קצת). ומשם עד סוף האות הוא דברי העמק ברכה שם.

אשר צוה ה' אלקיך בתורה הינו ל"א שעות, כי לא דבר ריק הוא המקום והמנין שנכתבה המצוה בתורה, וכבר נכתב אצלנו כמה דמוים שונים במפקד המצוות בסדרן בתורה*.

ועל פי זה ינעם לנפשך מה שדרשו חז"ל ביעקב (בראשית לג כ) **ויקרא לו א"ל אלקי ישראל** (מגלה יח) **שהקב"ה קראו ליעקב א"ל, דקשה בין שהסכמה של יוצר בראשית לכבוד את יעקב לקראו בשם משמותיו, מאי שנא שם א"ל דייקא יותר משארי שמותיו ית"ש, וגם למה דוקא בעת קראו בשם, אך הוא, דנאמר בכאן** (בראשית לג יח) **ויבא יעקב שלם עיר שבם וכו',** (והנה יבא אי"ה בדרושים שלפנינו^א) **שב"ם ראשי תבות שבת כלה מלכתא),** וכתיב (שם) **ויחן את פני העיר, ודרשו חז"ל** (ב"ר ע"ו) **נכנס לעיר (בערב שבת) עם המדימי חמה וקבע תחומין מבעוד יום, ובין שיעקב קבע תחומין לשבת אשר שמירתו הוא עם התוספת ל"א שעות (כאשר הוא תחומו ומקומו בתורה מצוה ל"א), על כן בשכר זה קראו הקב"ה אז א"ל** [מנין ל"א].

אשובה נא עוד לכבוד טעם לדברי מרן אשר שמירת השבת עם התוספת מהראוי להיות ל"א שעות וכאשר פתחנו רמזתו בתורה, והוא על פי מה שאומרים בנסח שתקנו אנשי בנסת הגדולה לומר בשבת (תפלת שחרית) לא"ל אשר שבת מפל המעשים ביום השביעי, והנה יש להתבונן מאי שנא שתקנו לומר בשביתת השי"ת בכיכול דוקא שם א"ל, ובפרט דלא מצינו בתורה שם א"ל בענין השביתה רק שם הנכבד או שם אלקי"ם (בראשית כ ב) ויכל אלקי"ם ביום השביעי וכו' (שמות כ יא) כי שלשת ימים עשה הו"ה, ואם כן קשה מאד למה אמרו אנשי בנסת הגדולה לא"ל אשר שבת וכו', ונראה לפרש, דהנה בתיב (ישעי מג יב) **ואתם עדי נאם ה' ואני א"ל, ודרשו חז"ל (ש"ט תהלים קכג ב) **כשאתם עדי אני א"ל, והנראה לפרש****

ובזה יתפרש נמי ברמז הכתוב (בראשית מט יד) **יששכר חמור גרם רבץ וכו' וירא מנחה וכו' ויהי למם עבד, הינו יששכר חמור גרם, דין הנשנה אצל החמור בתורה שבעל פה היא שגומה לו למתנת י"ש שכ"ר, הינו החמור הרובץ תחת משאו אפלו בין המשפטים מקום מישור, הנה גמסר בתורה שדרכו לרבץ בהוספת חלק הל"א על ל' חלקים, מזה יודעים בני יששכר שעשית המצוות מאהבה הוא בהוספת חלק ל"א, והו גרם להם י"ש שכ"ר מהקב"ה וכנ"ל, ומפרש הכתוב וירא מנחה כי טוב (מנחה הוא עולם הבא כי טוב הוא בעצם, מה שאין כן) ואת הארץ (ארציות העולם הזה) כי נעמה (הינו רק ערבות לפי שעה אבל אינו טובה בעצם, על כן מחליף הוא עולם עובר בעולם עומד טוב וקים) ויט שכמו לסבל (טרח משא עבודת הקדש יותר מן הראוי הינו בהוספת חלק ל"א על הל' חלקים, והו שאמר) ויהי למם עבד, (מגלה י:) ויהי בכל מקום לישנא דצערא, מפני שמורה על דבר הפרח ומשא כבדה יתר על הכח דהינו ל"א מספר ויה"י, והו שאמר ויהי למם עובד, עובד עבודתו פענן מי שמכריחין אותו במס כן הוא עובד היתרון הינו חלק הל"א גם כן פענן דבר המוכרת, והיה שכרו י"ש שכ"ר לפעלתו כנ"ל.**

בכ"ר כתבתי לך לעיל ענין שביתה עם התוספת כפי דברי מרן האריז"ל הם ל"א שעות, הנה יש להם רמז בתורה מצות זכור את יום השבת הוא מצוה הל"א בתורה, אבאר לך ביותר, דהנה בדברות הראשונות נאמר (שמות כ ח) **זכור את יום השבת וכו' הוא מצוה הל"א, ובדברות האחרונות נאמר (דברים ה יב) שמור את יום השבת וכו' כאשר צוה ד' אלקיך, יש לפרש כ"ף [של] כאש"ר מורה על המקום, רצ"ל שמרהו כפי המנין של המקום אשר צוה ה' אלקיך שהוא מצוה הל"א, והינו שמור וכו' כאשר צוה וכו' שמרהו כשעור המקום**

(א) מאמר ט סימן א. *א עיין בספר טעמי המצות לרבינו המחבר, הנדפס בסוף ספר חכמת הנפש, ועיין מג"ע פ' ואתחנן נב ע"ב. בני יששכר <מהדורה חדשה מנוקדת> - א / שנירא, צבי אלימלך בן פסח מדינוב {עמוד 18} {74302} הודפס מאתר אוצר החכמה

עתר שפתי פרשת כי תצא כהן

אם ישוך הנחש בלא לחש (קהלת י', י"א) להורות כי כמו שארס הנחש נכנס מן הנושך באיבריו וגידיו כן עונש האיסור נכנס בממונו של מלוה ברבית עד כאן:

למען יברכך ה'. אתה רוצה ליתן ברבית כדי שיתברכו נכסיך הקב"ה יברכך בכל משלח ידיך, אם תאמר עד שאטרח ואעשה מלאכה והרבית בא בלא טורח כדאמרה ליה ההיא מטרוניתא פניך דומים למגדלי חזירין ולמלוי ברבית לפי שהיו פניו צהובים (ברכות נ"ה.), לזה אמר יברכך ה' בכל משלח ידיך, לא כמו שאמר במקום אחר בכל מעשה ידיך אשר תעשה אלא אמר כאן בכל משלח ידיך על הארץ, כלומר בלא עשיה ובלא טורח לבד שתשלח ידיך על הארץ ותקח עפר דרך משל יהיה זהב, לומר בלא טורח לבד שתשלח ידך כמו אותו מעשה דרבי חנינא בן דוסא שאמר לו ובלבד שתתן ידך עמנו, על הארץ לפי שארץ ישראל היא תחת ידו של הקב"ה, וכידו היכולת לעשות עפרות זהב, ועפרות זהב לו, לו היכולת לעשות כן, אבל בחוצה לארץ אי אפשר כי היא נתונה לשרים ואין ביד השר לשנות הטבע:

כי תדור נדר לה' וגו'. יאמר אם אירע ונדרת, כי יותר טוב שלא תדור אבל הואיל ונדרת חלה הקדושה על דבר הנידר, כי הגע עצמך אם היית מבטיח להגמון אחד או שר אחד לתת לו שום דבר ודאי שתבקש לתת לו מה שהבטחתו ואם לא תתן לו ודאי שתהיה איבה בינך לבינו לעולם לא תשכת, כל שכך וקל וחומר למלך מלכי המלכים הקב"ה, זהו לה' אלהיך. כי דרוש ידרשנו, פעם ושתיים ועדיין זה החטא קיים, זהו והיה כך חטא, או כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פ"א, א) ואחר נדרים לבקר, ואיחור נדרים לבקר, שפנקסו נפתחת, ואם נפתח פנקסו ודאי שישאר לו עליו, זהו והיה כך חטא, כי ההפרש שיש בין נדר לנדבה, הנדר האומר

הרי עלי קרבן חייב באחריותו, אם כן אמר כי תדור נדר חל עליו הנדר ונתחייב בו והוא לה' אלהיך וחייב באחריותו, ועם כל זה דרוש ידרשנו ה' מעמך אף על פי שתשלמו, זהו והיה כך חטא. מי הביאך לידי כך הנדר אילו לא נדרת לא היה כך חטא, לא באתה לידי כך:

מוצא שפתיך תשמור. יאמר אפילו לא יהא אלא מוצא שפתיך לבד היה לך לשומרו כל שכך אשר נדרת, וכל שכך וקל וחומר לה' אלהיך, וכל שכך שהיה נדר שאם תאחרנו אולי תכשל בו שתהנה ממנו, לזה לא תאחרנו בבית. ואם הוא נדבה שאינו חייב באחריותו עם כל זה לא יהיה אלא דיבור אתה צריך לקיימו, כי מי שחוזר בדיבורו אין רוח חכמים נוחה הימנו ואם נתן הדמים וחזר בן הוא חייב מי שפרע, ואתה נתת, ומה נתן, מה שהוציא הדברים מפיו נשתעבד הפה, זהו אשר דברת בפין, כי ודאי הדיבור כפה בפין למה. וכתב רבינו בחיי ז"ל פרשת מטות על דרך הסוד נדר מלשון דירה, דרש כתיב דרש על מה שעבר שנדר, ידרשנו על העתיד, עוד דרש הוי"ה, ידרשנו אלהיך דיינך, והבן. עוד דרש על שאר נדרים, ידרשנו על הצדקה, שאר נדרים אינו עובר עד שיעברו עליו שלוש רגלים אבל הצדקה עובר עליה לאלתר, כן אמר רבא בגמרא ראש השנה פרק קמא (ו):

ומצאתי כתוב שאם נדר יום שבת צריך לתת יום ראשון קודם שיעברו ל"א שעות זהו לא, שאם עבר ל"א היינו תאחר:

עוד דרש ידרשנו, שתי דרישות אחת על השבועה שהשביעוהו בעודו בכטן אמו, ואחת על של עכשיו, ועל זה רמז ועשית כאשר נדרת זו של הבטן, וקראה נדר לפי שהוא מקבל עליו שאם יצא בשלום מהבטן, ואז אין לו פה כי פיו סתום, אשר

נדריס דף כב

קנח פרו' וירא בן איש חי הל' ליל שבת

א לפי דעת רבנו האר"י ז"ל צריך לומר בקבלת-שבת שני פעמים "בואי כלה" בקול רם ופעם אחת בלחש. ומה שלא הזכירו (א) ב"תיקונים" אלא רק תרין זמנין, מפורש הטעם בדברי רבנו ז"ל, יעוין שם. ומפורש בדבריו כי שתי פעמים בקול רם, כנגד חכמה ובינה דיצירה, ופעם אחת בלחש, כנגד הדעת דיצירה אשר איננו מכלל העשר ספירות, וכנזכר (ב) בשער הכונות. ואף על גב שזהו הטעם האמיתי, עם כל זה דברי תורה (ג) כפטיש יפוצץ סלע. ונראה לי, בסיעתא דשמיא, עוד טעם אחר לפי הפשט: כי האדם צריך לקבל השבת בקדושת המחשבה והדיבור ומעשה, דלכתחילה צריך לשמרו גם בהרהור, ולכן אומרים שתי פעמים "בואי כלה" בקול רם כנגד הדיבור ומעשה, שהם גלויים ונכרים לכל; ואומרים פעם אחת בלחש, כנגד המחשבה שהיא נסתרת, ואינה ניכרת לשום אדם, כי אם להשם לבדו.

ונראה לי, בס"ד: "באי כלה" עולה מספר "חיים", דקדושת השבת היא מחיים העליונים, ולכן לא ניתנה אלא לישראל, דכתיב בהו (דברים ד, ד): "חיים כלכם היום". וידוע, תיבת "היום" (ד) דרשו רבותינו זכרונם לברכה על סעודות השבת, בתלתא "היום" דכתיב בפרשת בשלח. גם נראה לי, בסיעתא דשמיא: שלש פעמים "באי כלה" עולה מספר "צדיק", רמז ליסוד צדיק הכתוב במזמור השבת (תהלים צב, יג): "צדיק כתמר יפרח"; ומפורש סודו בשער הכונות, יעוין שם. גם הם מספר – שתיים עשרה פעם "טוב", דקדושת השבת מושכת טוב לשנים עשר שבטי ישראל מן שנים-עשר פרצופי האצילות. גם שני פעמים "באי כלה" דקול הם מספר "קול", ופעם אחת "באי כלה" דלחש הוא מספר "חיים", הרי "קול חיים", והבן זה. גם נראה לי, בסיעתא דשמיא: "באי" עולה "אהבה", כי אות יוד נחלקת לשני ההין, ואז: "באי" אותיות "אהבה"; ואומרים שלש פעמים "באי", רמז כי לעת עתה צריך להתקשר במידת האהבה, במחשבה ובדיבור ובמעשה, ולהתרחק מן השנאה והמחלוקת; וכמו שכתב הגאון חיד"א ז"ל ב"מורה באצבע", (אות ק"ם): כעלות המנחה בערב שבת קודש, הנה הוא עת מסוכן למחלוקת בין איש לאשתו ובין המשרתים, והסטרא אחרא טורחת הרבה לחרחר ריב, והאיש הירא יכוף יצרו שלא יעורר שום מחלוקת והקפדה, ואדרבא, יבקש שלום, יעוין שם.

ודע, כי הנה כל אדם העושה קטטה ומריבה עם אשתו או בניו או משרתיו, ודאי נראה לו שהדין עמו, וראוי לריב על המכשלה שיצאה מתחת ידם בעניני הבית.

ציוני אשר

- (א) בתיקונים: תיקוני הזוהר (כד' דף סט ורש"י פרו' וישלח (לג-כ). ודרך עץ חיים ע"א) ועי' זן יהודע (שנת קיט).
לרמח"ל (נראש הספר).
(ב) בשער הכונות: (דף סד סג).
(ד) דרשו רז"ל: שנת (קיו:).
(ג) כפטיש יפוצץ סלע: עי' שנת (פס:)

נדריס דף כב

פר' וירא   בן איש חי   הל' ליל שבת   קנמ

אך באמת, מי שיש לו מח בקדקדו, בין יבין שאם יצא איזה מכשול מתחת ידם, איננו נעשה מאתם, ואין זה מעשה ידיהם, אלא הוא מעשה שטן כדי לחרחר ריב ומדון בעת ההיא. ואם השטן עומד כנגד האשה או המשרת ומכשילם בעניני הבית, לעשות דבר שאינו מתוקן לבעל הבית; מה כוחם לדחות מעשה שטן? וכי יש אדם שיוכל להלחם עם השטן ולנצחו? מי זה יאמר "יכלתי ונצחתי"? על כן כל איש מביין, כשיראה איזה מכשול וחסרון בענינים של הבית, לא ישים אשמה על אשתו ומשרתיו לריב אתם, אלא יתן אל לבו התנצלות הזאת שכתבנו, כי אמת היא, ואז ישתוק ולא יריב אתם ולא יתכעס, וטוב לו בעולם הזה ובעולם הבא.

והאיש המשכיל יפקח עיניו ויראה בההיא עובדא דאיתא בנדריס, (דף סו, ע"ב) בההוא בר בכל דסליק לארעא דישראל, ונסיב אתתא ואמר לה: בשילי תרין טלופחי! פירוש, עדשים; ובשלה תרין ממש. למחר אמר לה: בשילי גריוא! ובשלה שיעור רב, אמר לה: אייתי לי תרין בוצינין! פירוש, אבטיחים; והביאה לו תרין שרגין. אמר לה: תברי יתהון על בבא! פירוש, על פתח החצר; והיא הלכה ושברתם על ראש בבא בן בוטא עליו השלום; עיין שם. ולא כתבו חכמי התלמוד מעשה זה, אלא להודיענו כמה צריך האדם להיות סבלן, בפרט בדברים שנכשלים בהם בני ביתו לפי תומם, אף על פי שהם קשים שאין טבע החמרי סובלן, כי לפי מזג וחומר האדם, היה ראוי שאותו האיש יכנה ויקללנה ויגרשנה על הפתיות שהיתה בה, ועם כל זה סבל ושמר לפיו מחסום והשיב ידו מעשות רע. וכבר נודע מה שנאמר ^(ה') בגמרא בהנך אנשי דהוה השטן מתגרה בהם כליל שבת לעשות מריבה גדולה ביניהם, ואיקלע רבי מאיר להתם שלושה שבתות עד דעבדו שלמא, ושמע שקרא השטן: "וי, דאפקי רבי מאיר לההוא גברא מביתיה!" נמצא, המקפיד ועושה מריבה, הוא מחזיק ידיו של שטן; ולהיפך – הוא מגרשו, וגבר ישראל.

ב סדר קבלת שבת כפי דברי רבנו האר"י ז"ל הוא כך: הנה בתחילת הכל, אם אפשר לעשות קבלת שבת בשדה – מה טוב ומה נעים, והוא מצוה מן המובחר; ^(ו') ואם אי אפשר לעשות בשדה, טוב לצאת בקבלת שבת לחצר במקום פנוי ומגולה, וכזכר בש"ח, (דף קסב), ואיך שיהיה, הסדר כך: יעמוד האדם ויחזור פניו כנגד ^(ז') רוח מערב ויסגור עיניו, וישים יד השמאלית על החזה, ויד ימין על השמאלית, ויכוין באימה ויראה כעומד לפני המלך לקבל תוספת קדושת שבת, ויתחיל לומר

ציוני אשר

(ד) בגמרא: גיטין (נב). ועי' קפ החיים   להגר"י הלל נס"ס מורה צלוצע (עמ' נו).
להגר"ם פלאגי (ס"ס כז).   (ז) רוח מערב: עי' שו"ת יחיה דעת ת"ג
(ו) ואם אי אפשר: עי' עמודי הוראה   (סי' יט) ושו"ת אז נדברו ת"צ (סי' ו').

השער השביעי

שער רוז הקודש לה

העצבות. והעד בזה מש"ה וְעָמָה קָחוּ לִי מִנְגֵן וְהָיָה קִנְיָן הַמִּנְגֵן (מלכים ב' ג', ט"ו) וכמה ראיות אחרות. **ג** מדת הכעס מלבד מה שמונעת ההשגה לגמרי וכמו שמצינו על פסוק וַיִּקְצֹף (משה) עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר (ויקרא י', ט"ז) וארז"ל כל הכועס אם נביא הוא, נבואתו מסתלקת ממנו וכו' האמנם יותר רעה יש לו מדבר הנז' כמו שנבאר. והנה מורי ז"ל היה מקפיד בענין הכעס יותר מכל שאר העבירות אפילו כשהוא כועס בשביל מצוה וכענין משה כנז"ל, והיה נותן טעם לזה ואומר, כי הלא כל שאר העבירות אינן פוגמין אלא כל עבירה ועבירה פוגמת אבר אחד. אבל מדת הכעס פוגמת כל הנשמה כולה ומחליף אותה לגמרי. והענין הוא כי כאשר יתכעס האדם, הנה הנשמה הקדושה מסתלקת ממנו לגמרי, ונכנסת במקומה נפש מצד הקלי' וז"ס מש"ה טרף נפשו בָּאָפוֹ (איוב י"ה, ד') כי ממש טורף נפשו הקדושה ועושה אותה טריפה וממית אותה בעת אפו וכעסו וכמבואר בזה ב' תצוה דף קפ"ב ע"ב וע"ש כמה מגזים ענין הכעס עד שאומר כי מאן דמשתעי עם הכועס, כאלו משתעי עם ע"ז עצמה וע"ש. ואעפ"י שעושה האדם תקונים לנפשו ותשובה מעולה על כל עונותיו ומצות רבות וגדולות, הכל נאבדים ממנו לגמרי, לפי שהרי אותה הנשמה הקדושה שעשתה כל המעשים הטובים נתחלפה בטמאה והלכה לה ונשארה שפחה טמאה במקומה וירשה את גבירתה, וצריך שיחזור פעם אחרת לחזור ולתקן כל

התקונים הראשונים שעשה בתחלה, וכן הוא בכל פעם ופעם שהוא כועס. נמצא כי בעל הכעס אין לו תקנה כלל, כי תמיד הוא ככלב שב על קיאו, וגם גורם היזק גדול אחר לעצמו והוא כי הנה אם עשה איזו מצוה גדולה אשר בסבתה היתה איזו נשמה קדושה של איזה צדיק ראשון מתעבר' בו בסוד העיבור לסייעו כנודע, ועתה ע"י הכעס מסתלקת גם היא' וזהו ג"כ ענין טרף נפשו בָּאָפוֹ, באופן כי מי שהוא בעל כעס, אי אפשר לו כל ימי היותו בעל מדה זו להשיג שום השגה אפילו אם יהיה צדיק בכל שאר דרכיו לפי שהוא בונה וסותר כל מה שבנה בכל עת שכועס. אמנם שאר העבירות אינן טורפין ועוקרין הנפש ממש, אמנם נשארת דבוקה בו אלא שהיא פגומה בבחי' אותה העבירה שעושה בלבד, וכאשר יתקן הפגם ההוא לבדו יתוקן לגמרי. אבל הכעס צריך תקונים רבים והכנות רבות לחזור להביא את נשמתו הנטרפת ממנו וכולי האי ואולי כנז' בזה ב' תצוה כנז"ל, כי לפעמים כפי בחי' ומציאות הכעס ההוא אין לו עוד תקנה כלל, ולא די בזה אלא אפילו כשהייתי מלמד את אחי יצ"ו ולא היה יודע כפי רצוני, והייתי מתכעס עמו על הדבר הזה, גם על הדבר הזה הזהירני והוכיחני מורי ז"ל במאד מאד. **ג** בענין עסק התורה היה אומר לי מורי ז"ל שעיקר כונת האדם בעסקו בתורה שימשיך עליו השגה וקדושה עליונה תלוי בענין זה, שכל כונתו תהיה לקשר את נפשו ולהברר עם שרשה העליון ע"י התורה ותהיה כונתו בזה, כדי שע"כ

צו) מ"י: שער מאמרי רז"ל הנדמ"ח עמ' מ"ה במשנת "הם אמרו שלשה דברים..." שם הגהה רמ"ג, רמ"ד.

צו) מ"י: "גם היא" רוצה לומר, נשמתו הקדושה, וגם נשמת הצדיק.